ГАРА ГАРАЈЕВ

КАРА КАРАЕВ

ЈЕДДИ КӨЗӘЛ

СЕМЬ КРАСАВИЦ

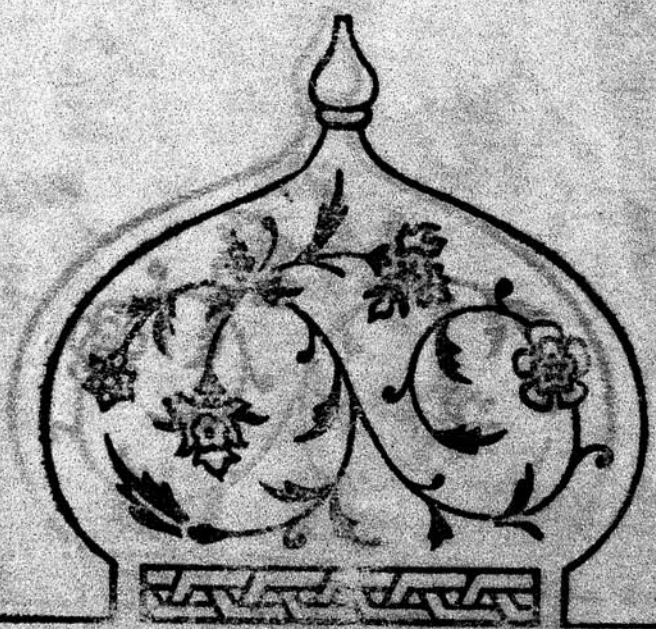

Not nəşrləri və
Səsyazmaları şöbəsi

КАРА КАРАЕВ

СЕМЬ КРАСАВИЦ

БАЛЕТ В ТРЕХ ДЕЙСТВИЯХ,
ВОСЬМИ КАРТИНАХ С ПРОЛОГОМ

ЛИБРЕТТО Ю. СЛОНИМСКОГО, И. ИДАЯТЗАДЕ И
САБИТА РАХМАНА ПО МОТИВАМ ПОЭМ НИЗАМИ

Клавир

Издание второе

БАКЫ — 1987

ГАРА ГАРАЈЕВ

ЈЕДДИ КӨЗӘЛ

ПРОЛОГЛА 3 ПӘРДӘЛИ,
СӘККИЗ ШӘКИЛЛИ БАЛЕТ

ЛИБРЕТТОСУ Ј. СЛОНИМСКИНИН,
И. ЊИДАЈӘТЗАДӘНИН ВӘ САБИТ РӘЊМАНЫНДЫР
(НИЗАМИНИН ПОЕМАЛАРЫ ӘСАСЫНДА)

Клавир

Икинчи нәшри

5935

НОТНО-МУЗЫКАЛЬНЫЙ
ОТДЕЛ

БАКЫ — 1987

ИШТИРАК ЕДӘНЛӘР

МӘНЗӘР, дөjүшчү
АИШӘ, онун бачысы
БӘҺРАМ, кәнч шаһ
ВӘЗИР

Jедди көзәл:

ҺИНД КӨЗӘЛИ
БИЗАНС КӨЗӘЛИ
ХАРӘЗМ КӨЗӘЛИ
СЛАВЈАН КӨЗӘЛИ
МӘГРИБ КӨЗӘЛИ
ЧИН КӨЗӘЛИ
ИРАН КӨЗӘЛИ («Көзәлләр көзәли»)

Jедди сәнәткар:

КАНАТЧЫ
СИЛАҺГАЈЫРАН
ЧӘКМӘЧИ
ИПӘКӘЈИРӘН
ДУЛУСЧУ
ТӘКӘРЧИ
ЧӘЛЛӘКГАЈЫРАН

КЕШИКЧИ ДӘСТӘСИНИН РӘИСИ
ГЫЗ
ВӘЗИРИН ӘЛАЛТЫЛАРЫ
ЗАҺИД

Халг — кәндлиләр вә сәнәткарлар; феодаллар, әjanлар, кешикчиләр, һәрәмхана гызлары, тәлхәкләр, нөкәрләр
Әһвалат IV әсрдә Азәрбаjчанда ваге олмушдур.

ДЕЙСТВУЮЩИЕ ЛИЦА

МЕНЗЕР, воин
АЙША, его сестра
БАХРАМ, молодой шах
ВИЗИРЬ

Семь красавиц:

ИНДИЙСКАЯ
ВИЗАНТИЙСКАЯ
ХОРЕЗМСКАЯ
СЛАВЯНСКАЯ
МАГРИБСКАЯ
КИТАЙСКАЯ
ИРАНСКАЯ(«Прекраснейшая из прекрасных»)

Семь ремесленников:

КАНАТЧИК
ОРУЖЕЙНИК
БОЧАР
САПОЖНИК
ШЕЛКОДЕЛ
ГОНЧАР
КОЛЕСНИК

НАЧАЛЬНИК СТРАЖИ
ДЕВУШКА
СЛУГИ ВИЗИРЯ
ОТШЕЛЬНИК

Народ — крестьяне и ремесленники, феодалы, придворные, стража, гаремные девушки, шуты, слуги
Действие происходит в Азербайджане в IV веке.

ЈЕДДИ КӨЗӘЛ
СЕМЬ КРАСАВИЦ

ПРЕЛҮД
ПРЕЛЮДИЯ

ГАРА ГАРАЈЕВ
КАРА КАРАЕВ
(1952)

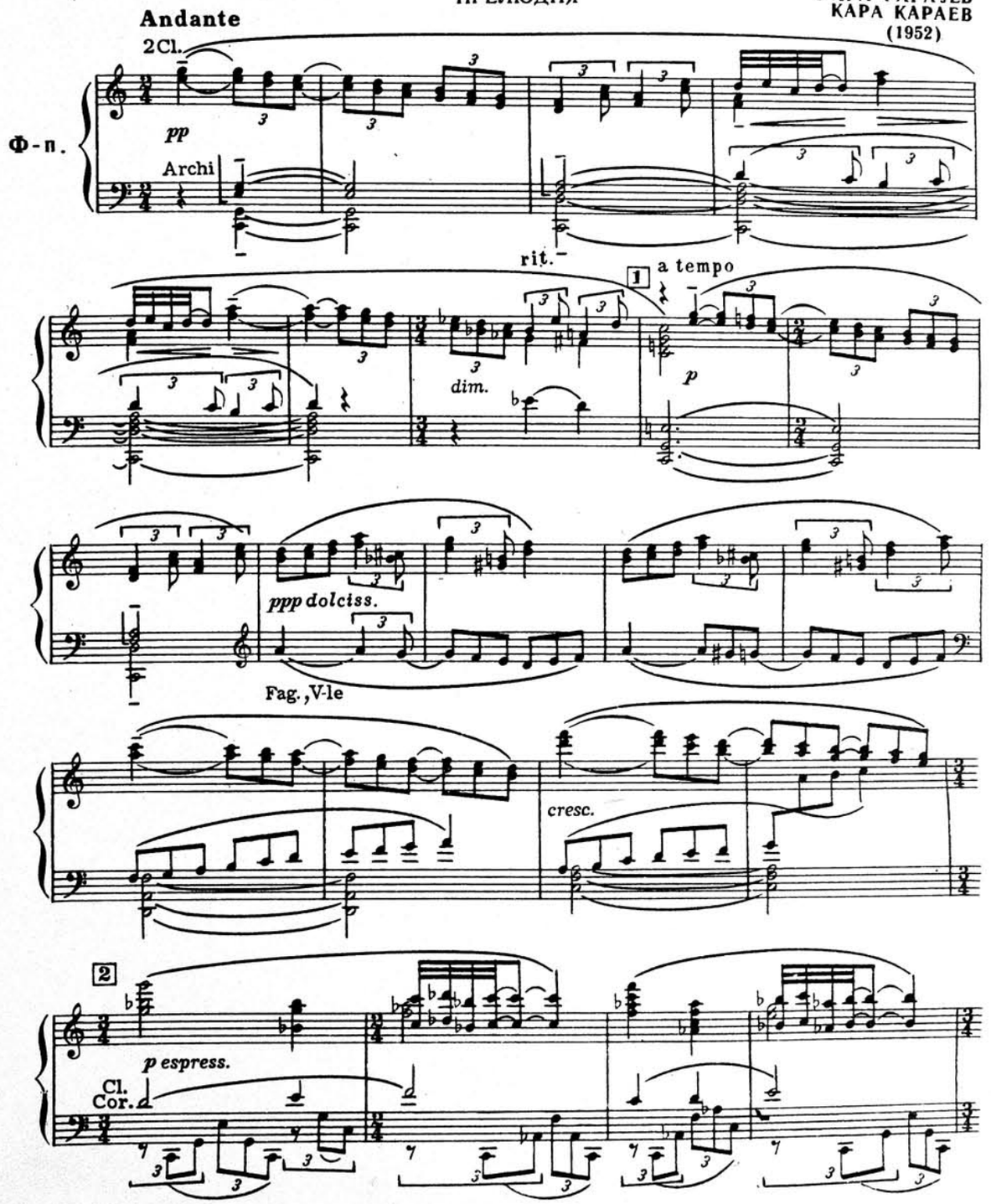

3

4 Più mosso

dim.

mf

5

mf

6

7

ff

dim.

dim.
V-le

8 Tempo I

m. d.

pp

9

pp una corda

con Ped. sempre

marc. tenuto

mp

dim.

pp

ПРОЛОГ

ИНТРОДУКСИЈА ВӘ СӘһНӘ
ИНТРОДУКЦИЯ И СЦЕНА

Allegro

pp mf pp cresc. p

1

mf dim. p cresc.

mf f dim.

pp

cresc. poco a poco

11

ff

ПӘРДӘ. ЗАНАВЕС

dim. poco a poco

12

p dim.

pp dim. ppp

13

ppp sempre

БӘһРАМ
БАХРАМ

Tr-be con sord.

p

Grave

Cl., Clb.

pp 3 ppp ten assai

14

sempre pp ppp

pp

pp

ppp

ЈЕДДИ ПОРТРЕТ
СЕМЬ ПОРТРЕТОВ

Andante

V-ni, V-le con sord.

ppp p

15

pp sempre legato dolcissimo Cor. dolce

Fl. 16 Cl.

9 9 10 10 9 10

Più mosso

poco a poco cresc.

V-c. espress.

17

mf

cresc.

ff

dim.

p

18

ppp

pp sempre legato dolcissimo

Cl.
V·le

Picc.

Fag.

Fl.

Ped.

Lento quasi Valse

p dolce

19

p

mf

mp

20

sf mp

p

21

p

22

f

cresc.

f

23 **con brio**

ff

cresc.

marc.

24

f

ff

rit.

m.s.

m.d.

25 **a tempo**

f

cresc.

26

fff

sempre stacc.

con Ped.

dim.

p

dim.

dim.

СУИ-ГЭСД. ПОКУШЕНИЕ

27 **Allegro**

ff

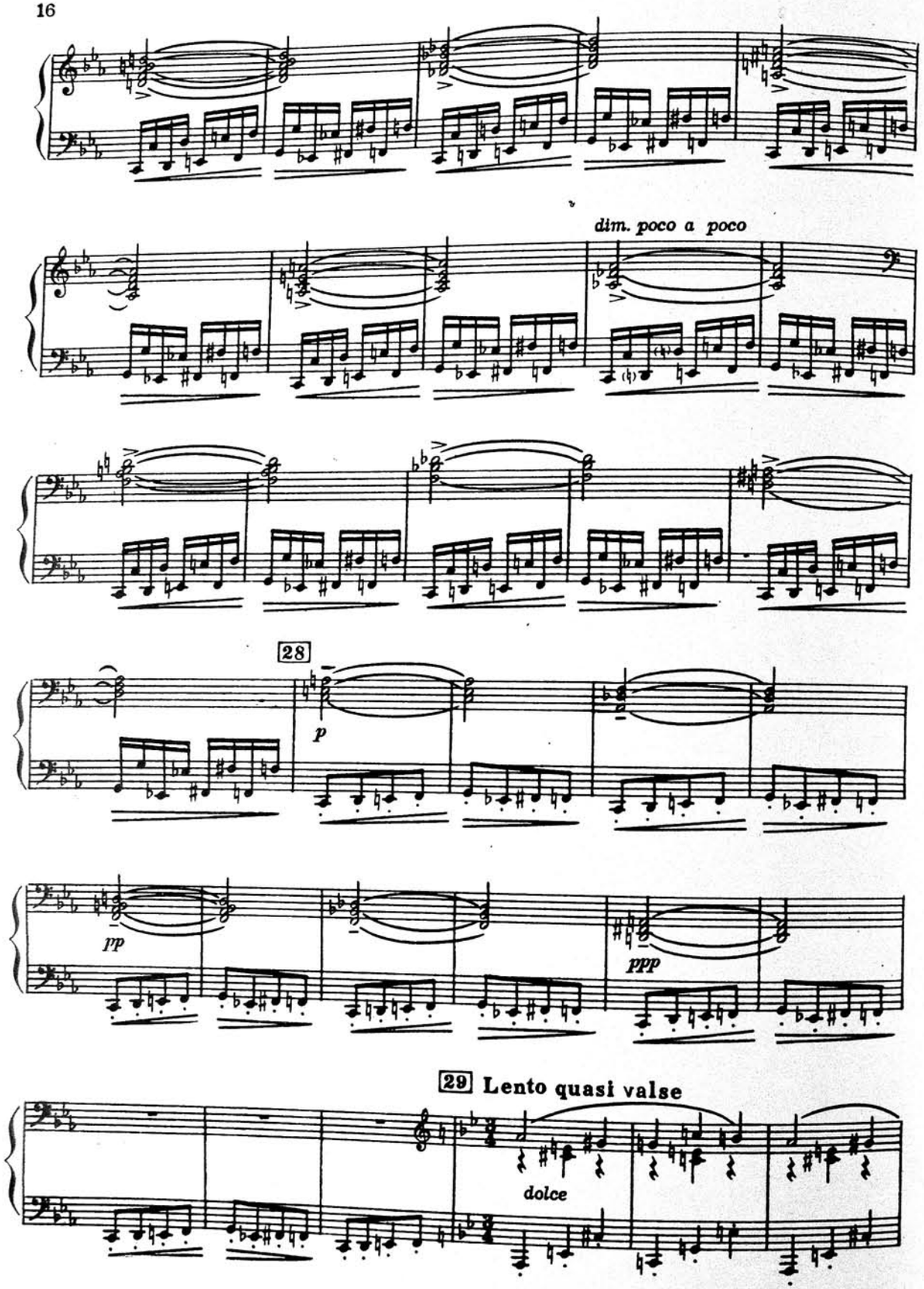

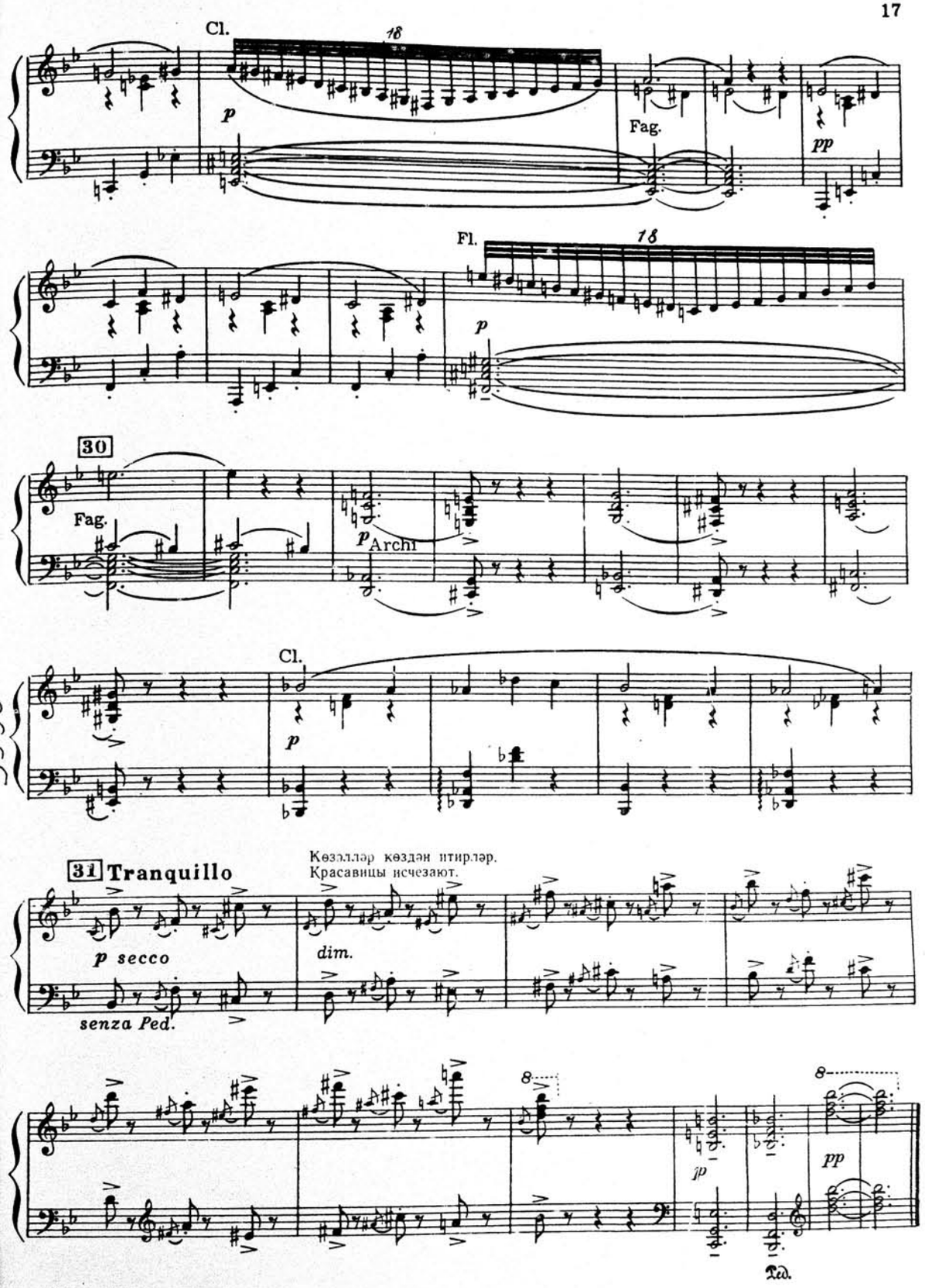

НОТНО-МУЗЫКАЛЬНЫЙ
ОТДЕЛ

БИРИНЧИ ПӘРДӘ
Биринчи шәкил

ДЕЙСТВИЕ ПЕРВОЕ
Картина первая

АИШӘНИН ВАРИАСИЈАСЫ
ВАРИАЦИЯ АЙШИ

Allegretto grazioso

p

sempre *stacc*

32

psub.

marc.

33

p

34

rit.

Poco più mosso

p *cresc. poco a poco*

35 molto accelerando

36 **Piu mosso** (Vivacissimo)

f *cresc.*

37

f

dim. *poco a poco*

38

Fag.

Cl.

p

pp

Allegro giocoso

ff

39

f

40

41

f

sf

sf

f

42

f

sf

sf

sf

sf

sf

43

ff

44

8

Marciale

f

marc. pesante

45

f

46

Tr-ni

Tr-be

47

ff

48

ff

ff sempre

49

marcato

СƏҺНƏ ВƏ АДАЖИО
СЦЕНА И АДАЖИО

Moderato

p

rit.

p
Archi

50 Andante

pp

p espress.

Vc.

ppp

51 Adagio

pp

una corda

Cor.

p espress. dolce

marc.

52

V-ni
Vle

cresc.

con Ped

f

p

mf

rit.

53 Più mosso

Cl.

pp

mf

cresc. poco a poco

Tr-ni

Tr-be

cresc. sempre

rit. poco a poco

54 a tempo

Cl. basso

V-ni
V-le

dolce

cresc.

Cor.

rit.

a tempo

55

dim.

con Ped.

ppp

(башда Мәнзәр олмагла дөјүшчүләрин рәгси)
(танец воинов во главе с Мензером)

Allegro risoluto

cresc.

furioso

56

57

58 *sf*

ten.

f

59

sf

ten.

sf

60

sf

sf

61

fff

dim.

62

mf

63 *ten.*

sf

64 *non legato*

dim. poco a poco

Ob.

p

mf

pp. *secco*

p

mf

65

pp secco

pp

Cor. con sord.

sfp

ten.

p

dim.

ppp

СОН СӘҺНӘ

ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНАЯ СЦЕНА

66 Moderato

Ob.

mf espress. molto

pp non legato

Più mosso

Ob.

cresc.

C.Ingl.

mf

rit.

a tempo

p non legato

67

mf

cresc.

68 Drammatico

ff

C.ingl.
69 V-c.
p espress.

rit.
a tempo
ppnon legato
Ob.
mf

70

pp non legato

ПӘРДӘ ЗАНАВЕС
pp
p

САНӘТКАРЛАР МЕЙДАНЫ
ПЛОЩАДЬ РЕМЕСЛЕННИКОВ

Allegro molto giocoso

ff

71 Più mosso

ПӘРДӘ. ЗАНАВЕС

72

ff

marcatissimo

73

СӘҺНӘ
СЦЕНА

Allegretto

а) Рәфигәләрин рәгси
а) Танец подруг

mf

74

75

76

77

f

78

mf

79

f

80

81

mf

82

83

84

f

cresc.

ff

б) Мәнзәрин вариасијасы
б) Вариация Мензера

Allegro non troppo

f

1.

2.

ff

ff

85

p espress.

pp

86

1. 2.

в) Аншэнин вариасијасы
в) Вариация Айши

Allegretto

87

sub.p

cresc.

88 a tempo

rit.

sub. p

stacc.

cresc.

Allegro con brio

non legato

89

90

91

92

93

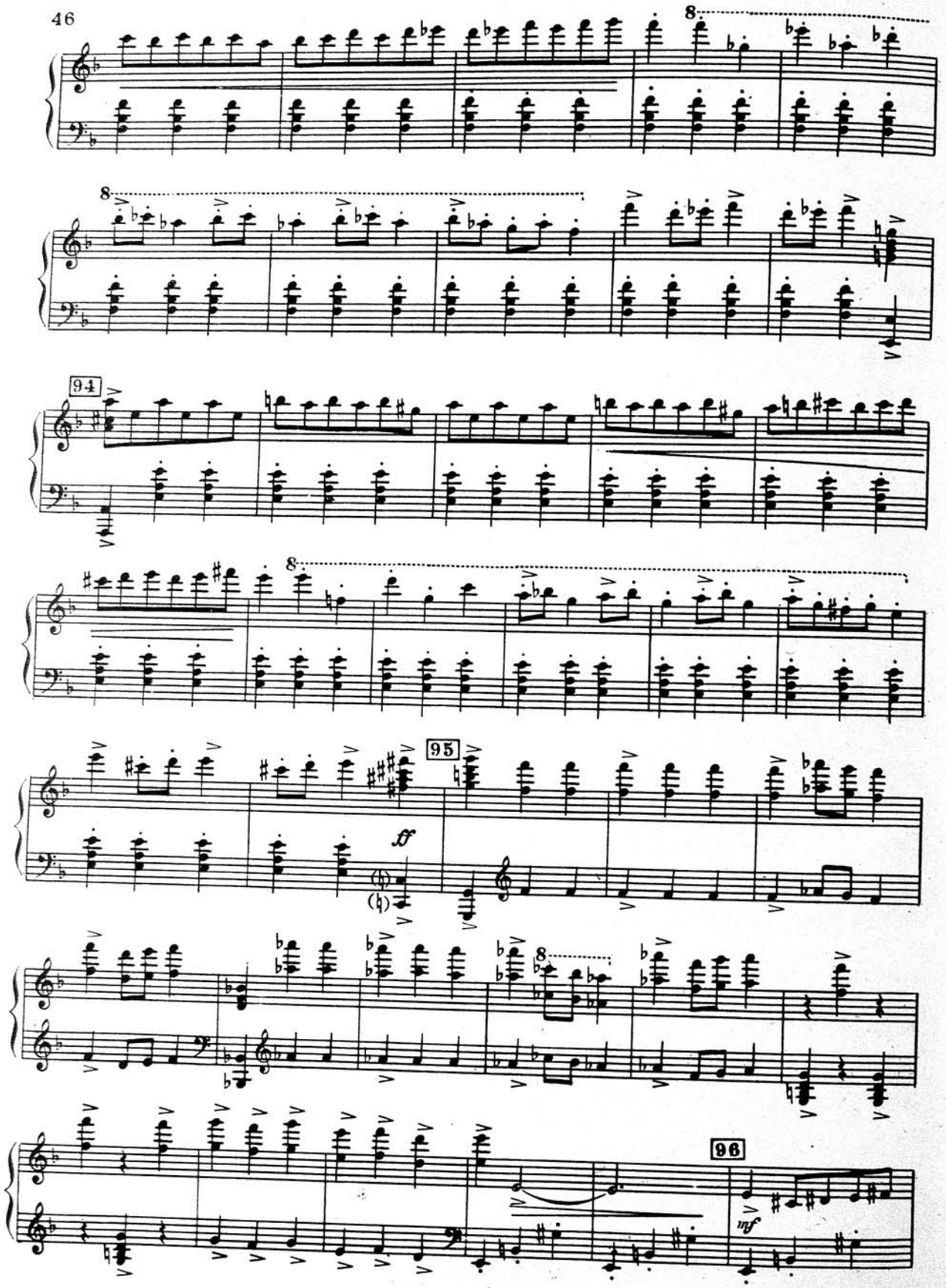
8
94
95
ff
96
mf

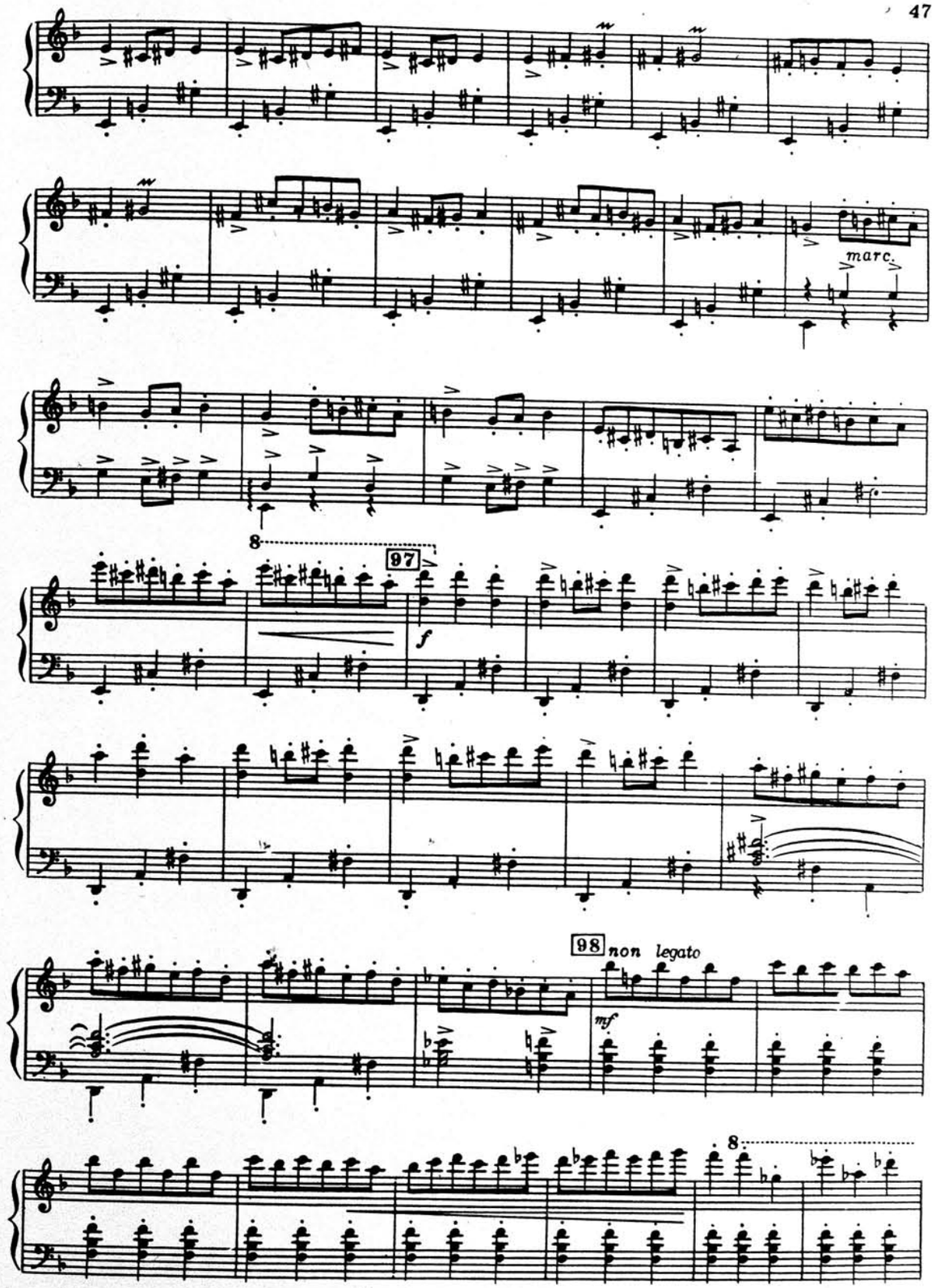
marc.
8
97
f
98
non legato
mf

8

99

8

100

ff

101

non legato

ff

marc.

f

102

ff marcatissimo

ff

mf

Alla marcia accentuato

103

104

105

106

meno f

marc

f cresc.

gliss.

gliss.

gliss.

107

ff

Andante lugubre

pp

ПӘРДӘ. ЗАНАВЕС

АЙШӘНИН РӘГСИ
ТАНЕЦ АЙШИ

Andante

pp

Занавес

108 Cl. V-le con sord.

p espress.

109

p

cresc.

110

f

8

ff

marc.

8

dim.

rit.

111

C.ingl., V-le

Cor.

112

V-ni
V-le

p dolcissimo

Fag.

Fag.

113

dim.

rit.

pp

ВӘЗИРИН РӘГСИ

ТАНЕЦ ВИЗИРЯ

Allegro moderato

114 C.ingl.

più *f*

115 Più mosso

ff

mf

f

riten.

a tempo

f

Cor.

ff

117

fff

118

molto accel.

fff

pp

СӘҺНӘ
СЦЕНА

119 **Sostenuto** Пәрдә архасындан Бәһрамын шеҗлүр сәси. Рог Бахрама за кулисами.

f

3 3

pp

tf p

Вәзирин тәшвишә дүшмәси. Смятение визиря.

120 **Molto allegro**

pp

simile ttacc.

121

stacc. sempre

122

f

staccatissimo

123

124

dim.

p

pp

Сәһнәдә Бәһрамын шеҗнур сәси.
Рог Бахрама на сцене.

125

ff

pp

ppp

СӘҺНӘ
СЦЕНА

Халг сарај гапысына һүчум едир.
Народ штурмует ворота дворца.

126 **Allegro**

p cresc.

127

ff

ff

128

ff

7

p

pp

ppp

attacca

ЖУРУШ

ШЕСТВИЕ

Tempo di marcia. **Moderato**

Fl. picc

Fl.

sempre stacc

129

p

cresc.

8

130

mf

131

marc.

132

sf

cresc. molto

ff

sf

sf

133

ff

ff

134

ten.

stacc.

8

8

135

cresc.

8

136

fff

137

fff sempre

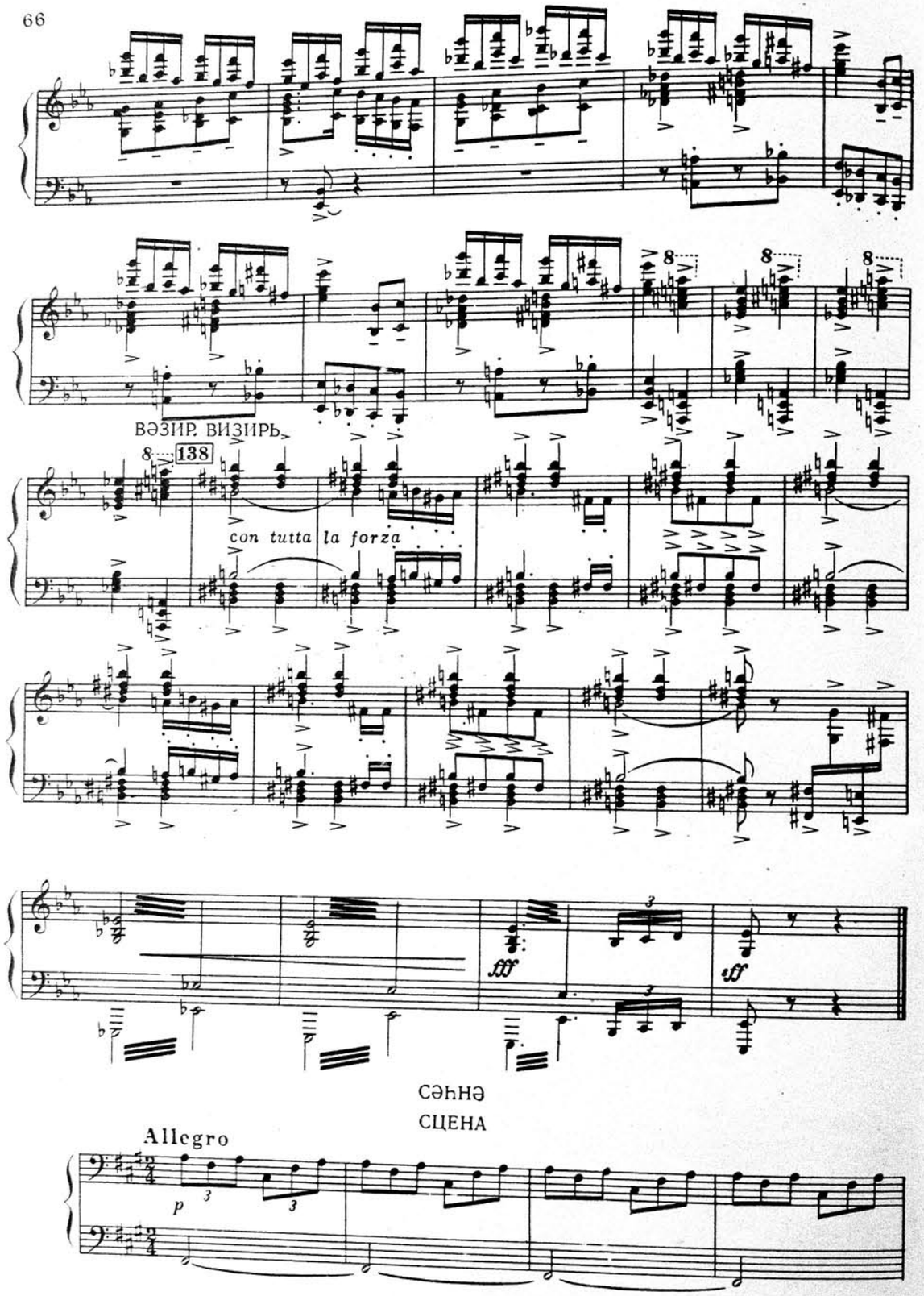
ВӘЗИР. ВИЗИРЬ
138
con tutta la forza
fff
sff
СӘҺНӘ
СЦЕНА
Allegro
p

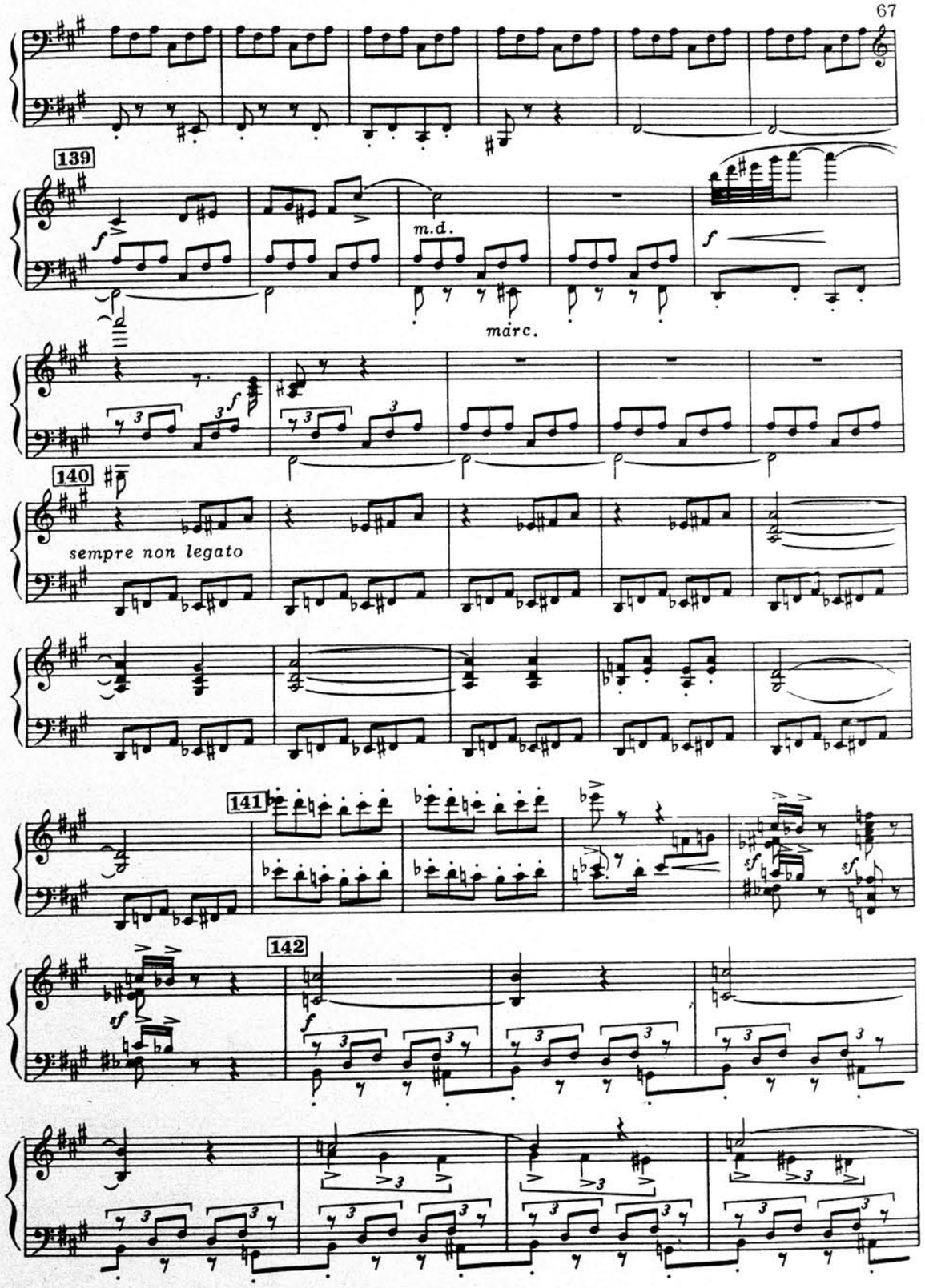
139
m.d.
marc.
140
sempre non legato
141
142

143

8

sf

8

dim.

144

Cor.

pp

f

Халг Бәһрамын әмри илә силаһы јерә гојур. Народ складывает оружие по приказу Бахрама.

dim.

pp

attacca

Allegro molto

ff

5

ff

145

sf

146

sf

147

sf

148

149

ff

150

151

ff staccatisimo

fff

sf

Tr-ni *gliss.*

sf

fff

152

153

ПӘРДӘ, ЗАНАВЕС

ИКИНЧИ ПӘРДӘ
Бешинчи шәкил

ДЕЙСТВИЕ ВТОРОЕ
Картина пятая

КИРИШ ВӘ ТӘЛХӘКЛӘРИН РӘГСИ
ВСТУПЛЕНИЕ И ТАНЕЦ ШУТОВ

Allegro vivace

f

1

sub.p

cresc. poco a poco

2

3

f

poco a poco cresc.

ПӘРДӘ. ЗАНАВЕС

ff

rit.

Vivo scherzando

p

p

4

f

f

dim.

5

mf

6

mf

f

pp

7

pp

8

sf

sf

9

f

cresc.

ff

rit.

a tempo

10

ff

marc.

11

f

12

mf

cresc.

13

ff

Tr

Tr-ni

Moderato

sff m.s.

pp

САРАЈ РӘГГАСӘЛӘРИНИН РӘГСИ

ТАНЕЦ ДВОРЦОВЫХ ТАНЦОВЩИЦ

Andantino

C.ingl.

pp Fl., Tamb.

p

sim.

14

mf

mf

15

mf

f

f simile

16

f

dim.

pp

17

p

18

mf

mf

19

p

8

АЙШӘ, МӘНЗӘР, БӘҺРАМ ВӘ ҚҮТЛӘНИН РӘГСИ

ТАНЕЦ АЙШИ, МЕНЗЕРА, БАХРАМА И ВСЕХ ПРИСУТСТВУЮЩИХ

Allegro appassionato

Аишә јүјүрүб кәлир. Вбегает Айша.

f molto cresc.

8

cresc.

8

20

ff

dim.

Andante non troppo

pp

p espress.

21

22

rit.

23 Più sostenuto

mf cresc.

Кешикчиләр дустаглары кәтирир.
Стража вводит узников.

24

ff

Аишә вә Бәһрам.
Айша и Бахрам.

25 Più mosso

p

26

p

pp

– МӘНЗӘРИН ВАРИАСИЈАСЫ ВӘ СӘһНӘ
ВАРИАЦИЯ МЕНЗЕРА И СЦЕНА

Allegro moderato risoluto

f

f

27

28

29

30

ff marc.

31

non legato

32

33 **Allegro**

Бәһрамын гәзәбләнмәси. Гнев Бахрама.

34

f

35 **Più lento (allegro moderato)**

Аишә Мәнзәри вә Бәһрамы барышдырмага чалышыр.
Айша пытается примирить Мензера и Бахрама.

legato

p *espress.*

36 **a tempo**

rit.

p *dim.*

sempre legatissimo

37

8

Andante

Мәнзәр вә дүстаглар,
Мензер и узники,

pp

p

mf

cresc.

38

pp

p

dim.

39 **Allegro moderato**

legato

Аңша. Аңша.

p *espress.*

40 **a tempo**

rit.

p *dim.*

sempre legatissimo

Дустаглар
Узники

41

8

pp

f

mf

42 Allegro molto con brio

accentuato

Мәнзәр.
Мензер.

mf

43

44

cresc.

f marcato

sf

45

Мәнзәр Бәһрамын һәдиҹәсини — шаһлыг көмөрини Бәһрамын аҗаглары алтына атыр.

Allegro moderato

46

Мензер бросает к ногам Бахрама подарок — царский пояс.

47

48

49

50

51

Мэнзэр кизланир.
Мензер скрывается.

52

53

Аиша hушуну итирир. Айша теряет сознание.

Allegro moderato

54

55

Moderato

Cl.

56 Allegro molto

57

58

pp dim.

T-t.

Алтынчы шәкил

ЈЕДДИ ПОРТРЕТ

СЕМЬ ПОРТРЕТОВ

Картина шестая

Andante

V-ni con sord.

59

m. s.
pp legatissimo

Cor.

dolce

60

Fl.

m. s.

pp

dim.

а) Инд козэли
а) Индийская красавица

Allegro moderato

Fl.

pp

p dolce

61

Cl.

Cor.

62

V-ni

mf

Cor.

63

pp

espress.

V-c. mf

64

pp dolce

Tt.

2d.

б) Бизанс козэли
б) Византийская красавица

Allegro con fuoco

65

f

66

f

Cor.

dim.

67 C.ingl.

mf

pp

Fag.

3

3

Cl.

p

68

ppp

pp

3

ppp

в) Харәзм көзәли
в) Хорезмская красавица

Allegretto leggiero

ten

mf

mf

69

mf

f

mf

f

70

p

Cor.

71

Cor.

8

г) Славјан кəзəли
г) Славянская красавица

Allegretto grazioso

1. 2. 72

74

д) Мәгриб көзәли
д) Магрибская красавица

Andante con passione

ff *dim.* *mf* *dim.*

74

p dolce *espress.* *marcato* Cor. *p*

75

ff

76

rit. 77 a tempo

p sub. *pp*

Fag.

ppp

78

p

leggiero

8

8

8

79 Cor.

p

dim.

pp

Fag.

Clb.

ppp

е) Чин көзәли
е) Китайская красавица

Allegretto

80

mf

mf

sempre stacc.

81

marcato

Più mosso

82

p

tfp

marcato

84

pp

mf 5

ж) Иран көзәли («Көзәлләр көзәли»)
ж) Иранская красавица («Прекраснейшая из прекрасных»)

Andante cantabile

Arpa, Cl.

Ob.

pp

p dolce

una corda

rit.

a tempo

sfp

sf

p sub.

83 **Tempo I**

mf

sempre stacc.

85 V-ni

p molto espress.

86 Fl.

Cl.

cresc.

mf

Ped.

ff

87

fff

sff Ped.

fff sempre

Ped.

88

fff

pp sub.

espress.

V-le

Ped.

ppp

89

Ob. *dolce*

pp

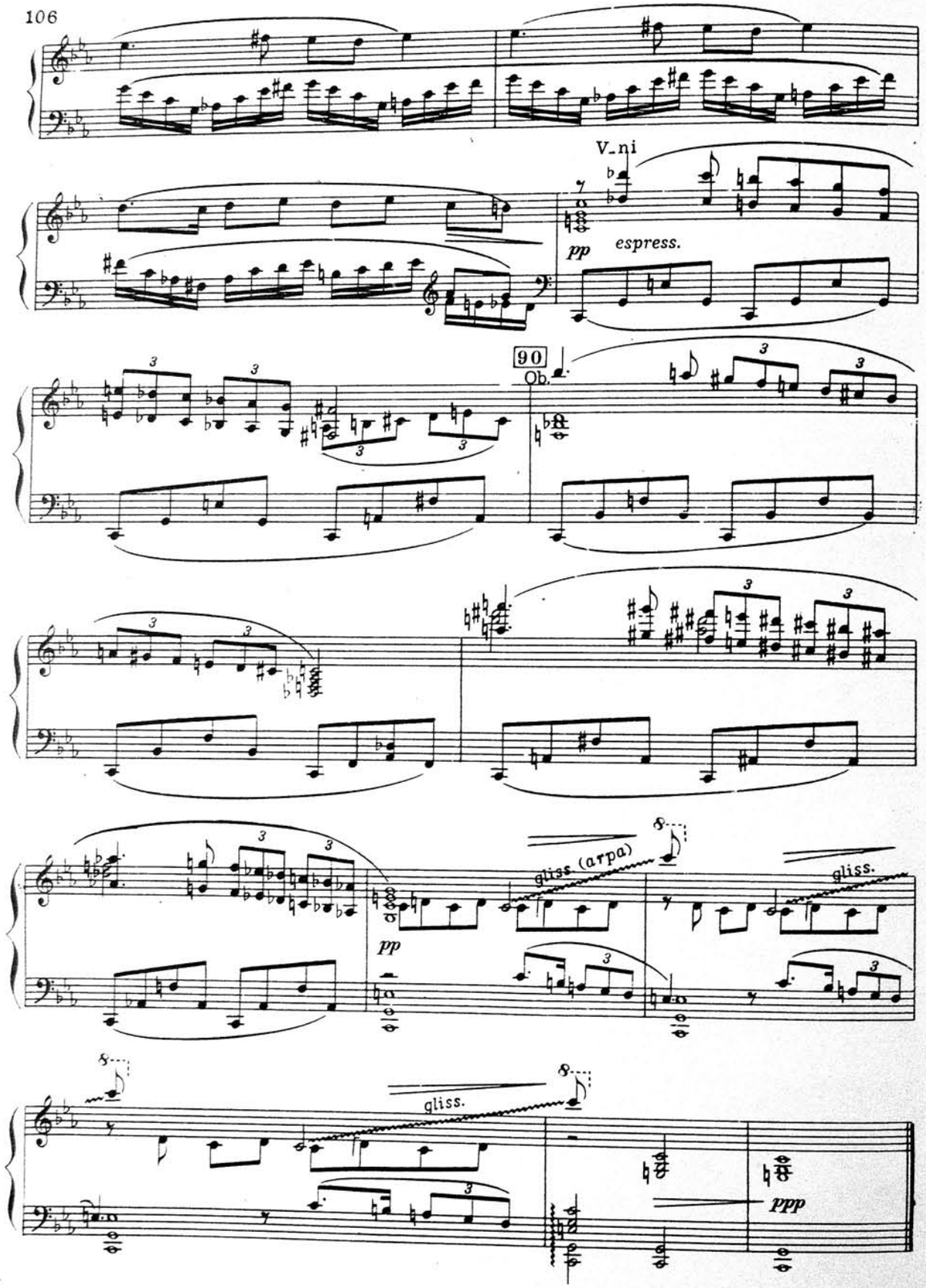

ВАЛС
ВАЛЬС

Бәһрам вә једди көзәл.
Бахрам и семь красавиц.

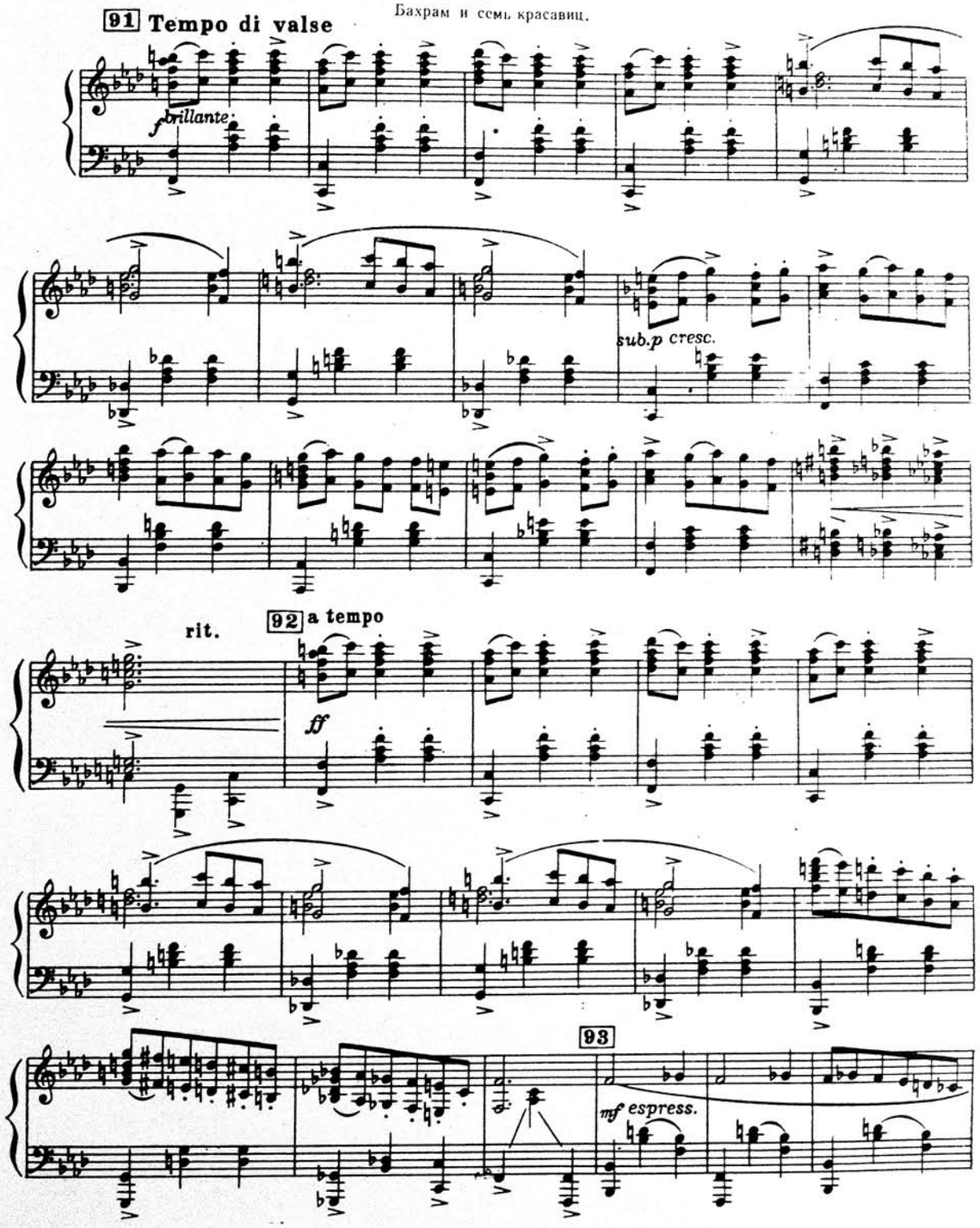

8

94

95

ff marcato

96

97

Cor. soli

mf espress.

98 Fl. Cl.

p

marc.

99

mf

rit. 100 a tempo

f

mf

101

sfp

mf

sfp

sfp

sfp

102

f cresc.

ff sempre cresc.

rit. 103 a tempo

marc.

ff

p sub.

cresc.

rit. 104 a tempo

ff

105

mf espress.

8

106

107

ff marcato

108

tr

dim.

Più mosso

acceler.

109

p sub.

cresc. molto

110 **Allegro molto**

ff

111

fff

ПЭРДӘ. ЗАНАВЕС

ҮЧҮНЧҮ ПӘРДӘ

Једдинчи шәкил

ДЕЙСТВИЕ ТРЕТЬЕ

Картина седьмая

ТАНЕЦ

РЭГС

Allegro moderato

mf

dim.

simile

mf

ПЭРДӘ. ЗАНАВЕС

1

2

f

dim.

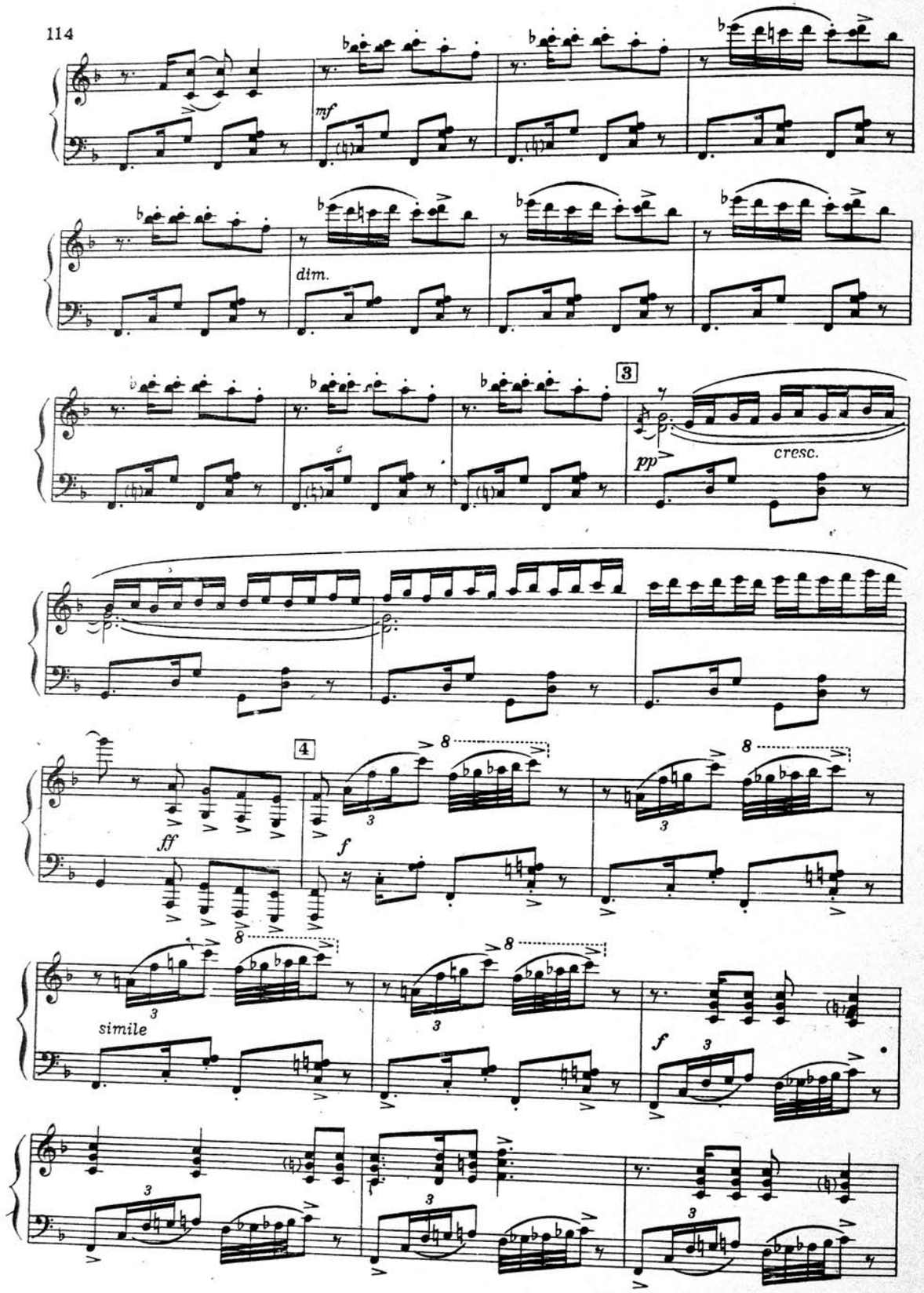
mf
dim.
3
pp
cresc.
4
ff
f
simile
f

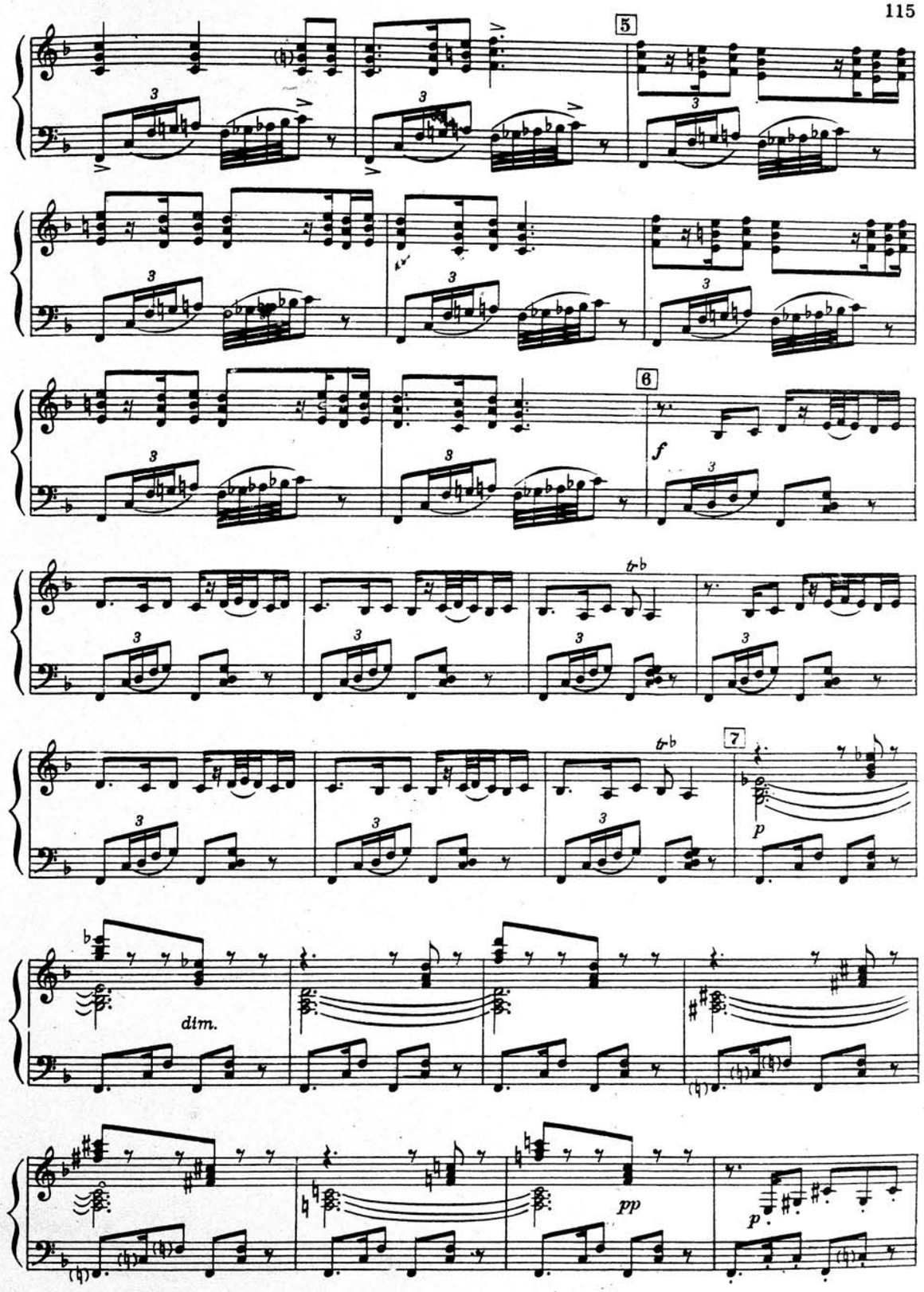
5
6
f
7
p
dim.
pp
p

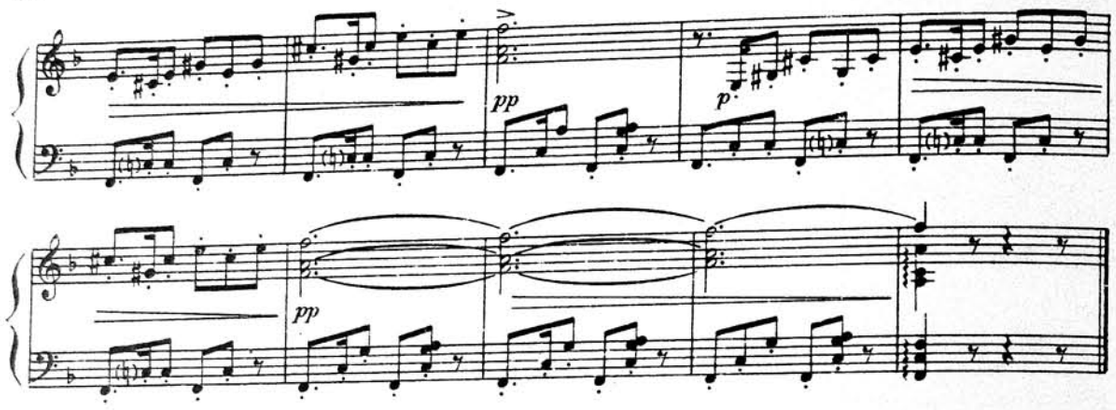

СӘҺНӘ
СЦЕНА

Allegro

Вәзир Мәнзәрин әлә верилмәсини тәләб едир.
Визирь требует выдачи Мензера.

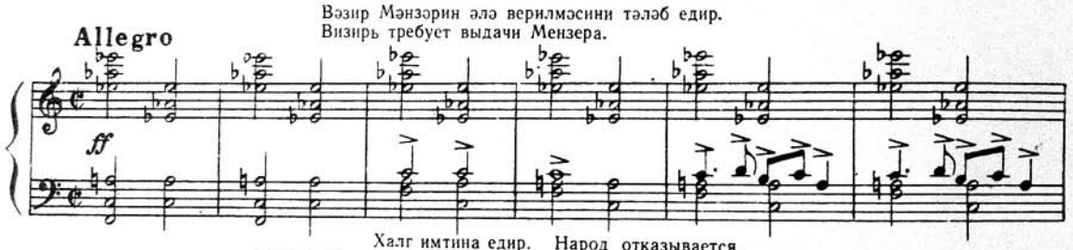

Халг имтина едир. Народ отказывается.

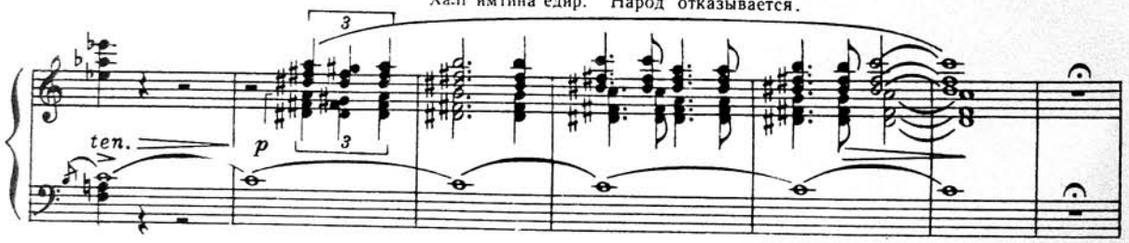

Вәзир һәдә-горху кәлир. Визирь угрожает.

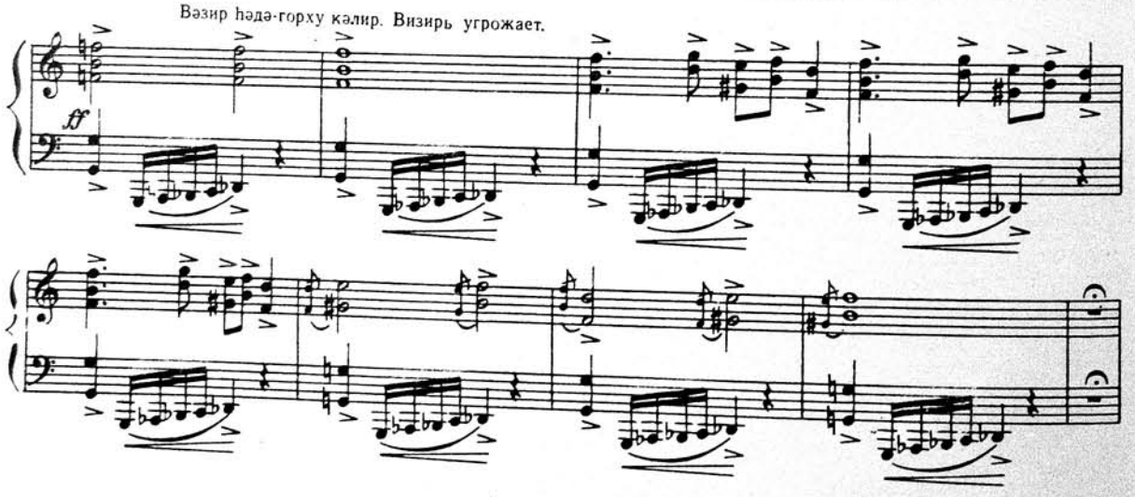

8 Maestoso

Халг.
Народ.

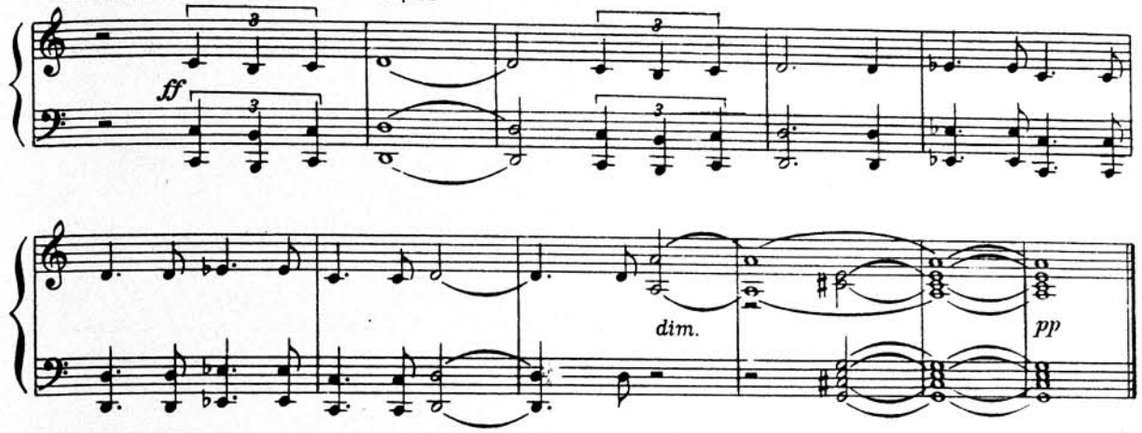

ТАПДАЛАНЫБ ӘЗИЛМӘК РӘГСИ
ТАНЕЦ ВЫТАПТЫВАНИЯ

Allegro furioso

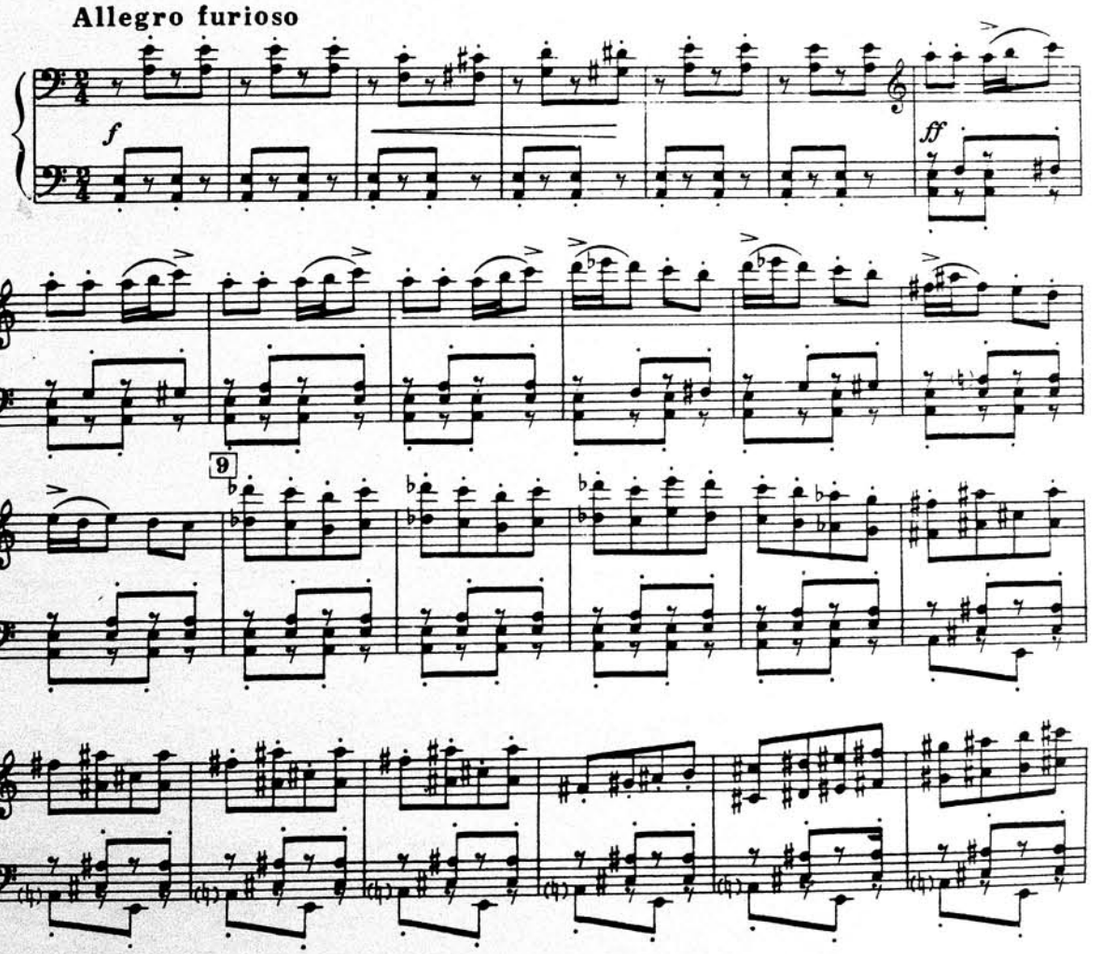

8

ff

ff marcatissmo

10

8

ff marcatissmo

11

12

13

8

tutta la forza

sf

sf

sf

sf

8

sf

sf

sf

sf

8

14

molto cresc.

sfff

Andante lugubre

pp

ten.sempre

espress.

p cresc.

15

cresc.

f

ff

p

16

pp

Узагдан Бәһрамын шеҗпур сәси ешидилир.
Издали слышатся трубы Бахрама.

Tr. con sord.

p

mf

cresc. poco a poco

17

Andante

Халгын јалварышы.
Мольба народа.

tutta la forza

marcatiss.

18

fff

mf dim.

p

pp

АИШӘ ВӘ БӘҺРАМЫН ДУЕТИ

ДУЭТ АЙШИ И БАХРАМА

Allegro non troppo

pp legatissimo

mf *legato*

espress.

cresc.

f

molto espress.

legato

cresc. poco a poco

ff

20

ff

p *dim.*

Moderato

pp

V-ni

dolce legatissimo

V-le

21

rit.

Ob.

pp

Più mosso

p

simile

cresc.

22

cresc.

Poco più mosso

fff

rit.

a tempo

rit.

23

a tempo

sff

dim.

np.p.

f cresc.

rit.

sff

sff

sff

24

a tempo

ff

espress.

legato

sf

25

fff

26

fff

27

dim.

pp

Adagio

espress.

pp

Аишә гәмкин вә үмидсиздир.
Отчаяние и тоска Айши.

V-ni

28

p *cresc.*

29

pp

Аишә фәрјад едәрәк јерә јыхылыр, онун башы үзәриндә Вәзир көрүнүр.
Плача, падает Айша на землю, над ней вознакает фигура Визиря.

p *dim.*

pp

ВӘЗИР ВӘ ОНУН ӘЛАЛТЫЛАРЫНЫН РӘГСИ

ПЛЯСКА ВИЗИРЯ И ЕГО СЛУГ

Allegro molto

f accentuato

30

f

sempre staccato

accentuato

ten.

ten.

31

ten.

ten.

ten.

32

sf

ten.

Tutta la forza

ten.

ten.

33

ff

ten.

ten.

meno f

34

ff

35

p

cresc.

sf

Халгын једди елчисинин Вәзири өлдүрмәси.

sf

ff

Визирь падает, сраженный семью посланцами народа.

Andante

mf

pp

P legato

36

pp

p

Сәккизинчи шәкил

СӘhНӘ
СЦЕНА

Картина восьмая

Allegro con fuoco

pp

sf

sf

pp cresc.

37

ff

dim. poco a poco

dim. sempre

p

38

pp *più dim.*

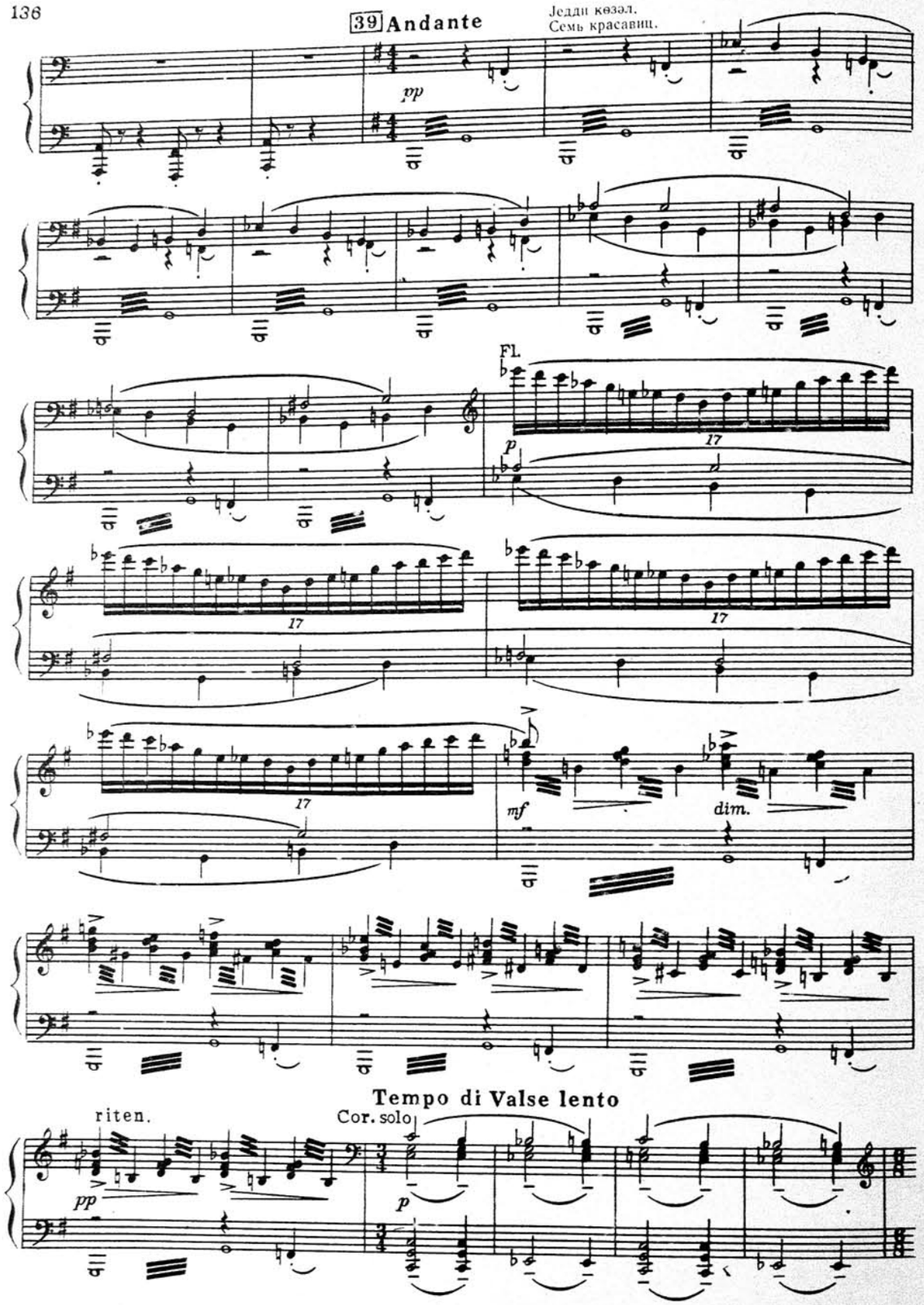
39 Andante
Jедди көзәл.
Семь красавиц.

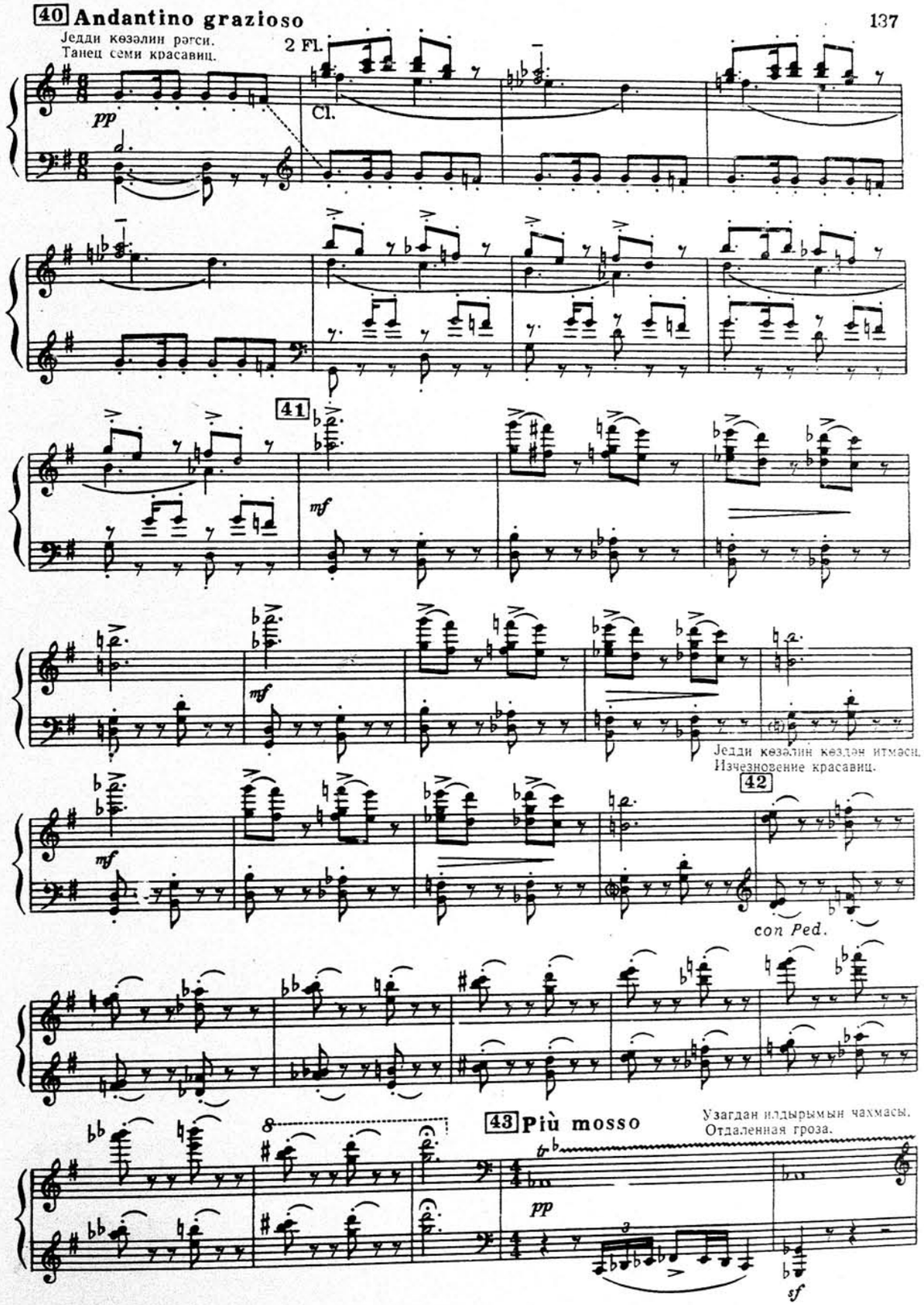
40 Andantino grazioso
Jедди көзәлин рәгси.
Танец семи красавиц.

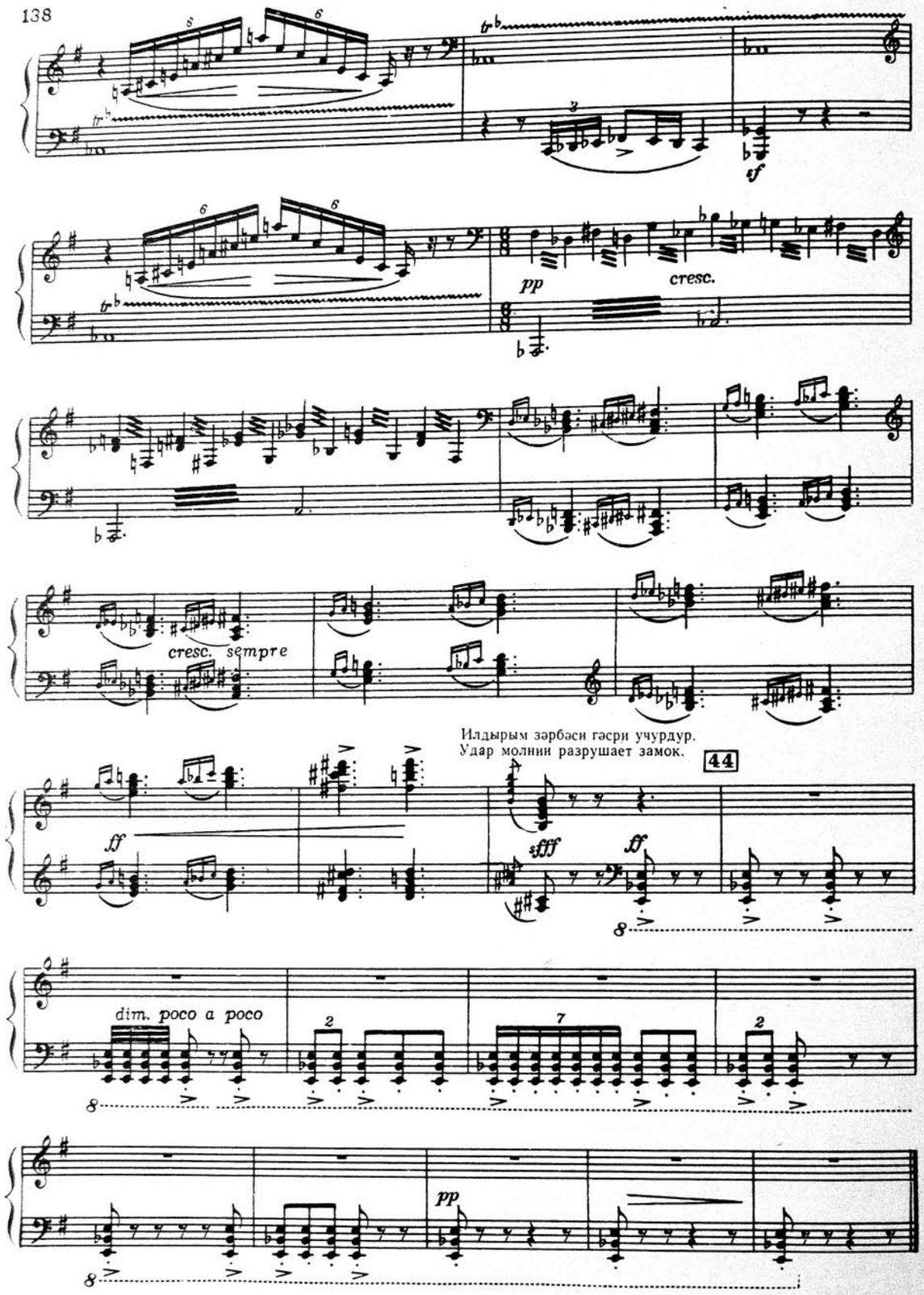
cresc. sempre
Илдырым зәрбәси гәсри учурдур.
Удар молнии разрушает замок.
44
dim. poco a poco

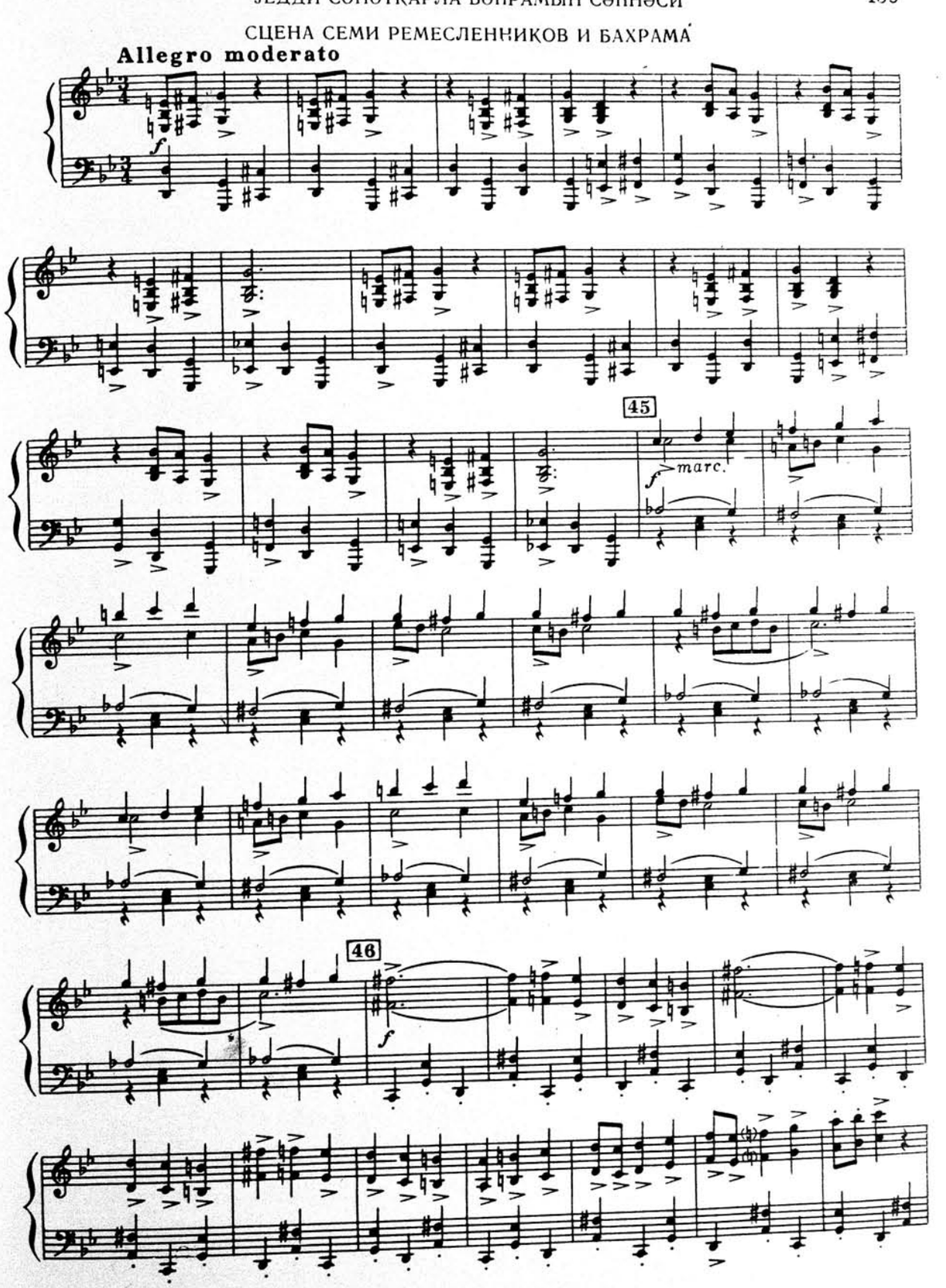
Allegro moderato
45
marc.
46

47

mf

48

f

49

50

f

51

f *marc.*

f

52

mf

Халгын елчиләри Бәһрама көнә бүрүнчәк вә эса вериләр.
Посланцы народа подают Бахраму старый плащ и посох.

Елчиләр көздән итирләр.
Посланцы исчезают.

dim.

mf

53

Più mosso

f

ff

Бәһрамын гейзәнмәси.
Ярость Бахрама.

54

Аишәнин тәләсик кәлмәси.
Вбегает Айша.

p

dim.

ten.

pp dolce

Clb.

Adagio

p

mf

rit.

p

55 a tempo

pp espress.

mf cresc.

56

ff

dim.

rit.

p

8

Più mosso

molto espress. legatiss.

pp

57

8

58 Più mosso

p *cresc.*

legato

Аншә Бәһрамын башындан тачы көтүрүр.
Айша снимает с головы Бахрама корону.

marc.

cresc.

ff

Бәһрамын гәзәбләнмәси.
Гнев Бахрама.

59 Drammatico

tutta la forza

fff furioso

60 Furioso

fff

accentuato molto

61 **Tempo I**

Бәһрам Аншәни өлүмчүл јаралајыр.
Бахрам смертельно ранит Айшу.

fff drammatico

sff

dim.

rit.

p

Più lento

Чамаат: сәнәткарлар, Мәнзәр, кәндлиләр јығышырлар.
Собирается народ: ремесленники, Мензер, крестьяне.

pp

62 **Molto adagio**

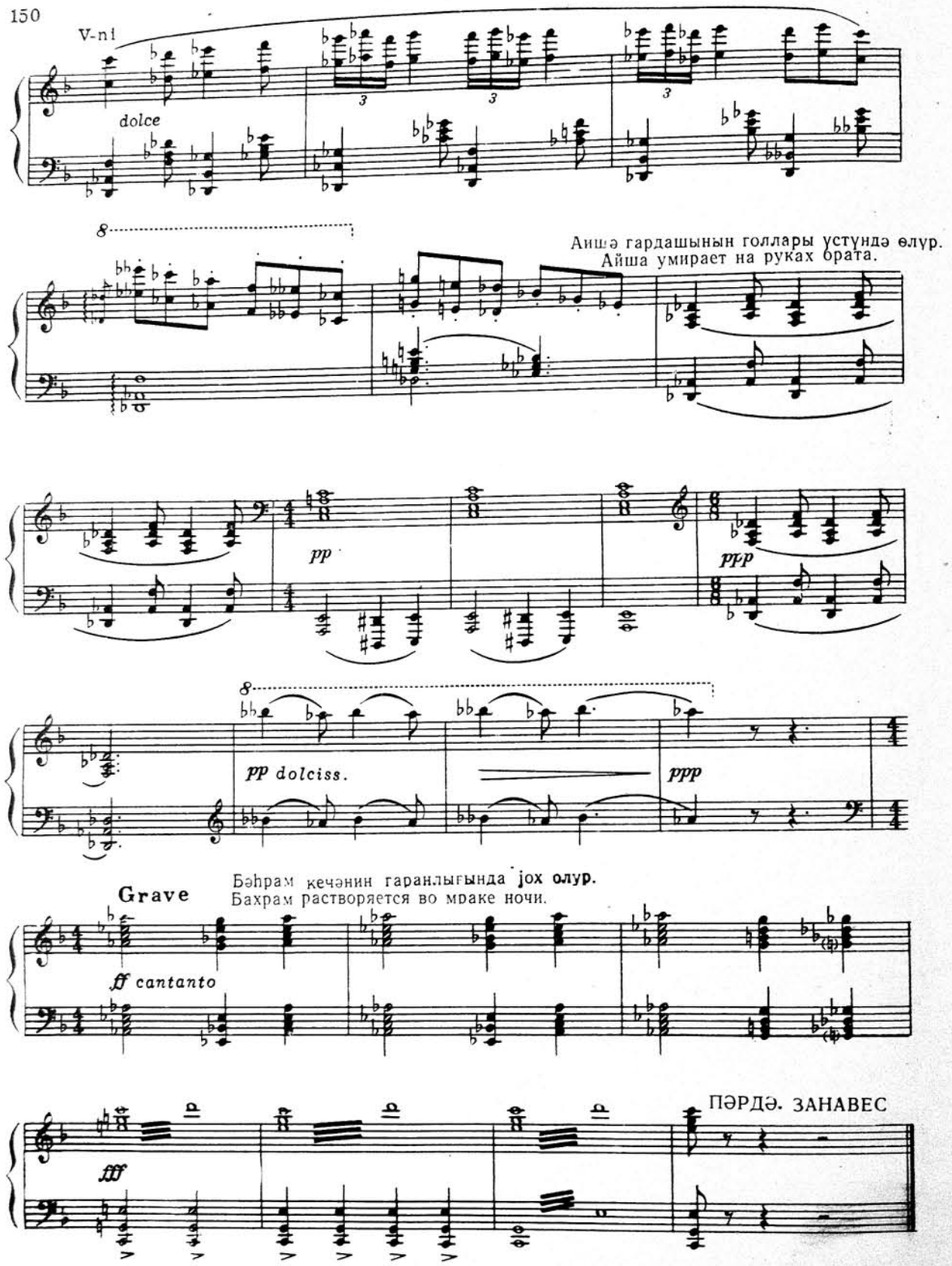

ГЫСА ЛИБРЕТТОСУ

ПРОЛОГ

Кечә. Туфан. Көһнә гәсрин харабаларында Вәзирин вә әлалтыларынын силуетләри арабир көрүнүр. Һакимијәти әлә алмаға сә'j көстәрән Вәзир һөкмдары — кәнч Бәһрам шаһы өлдүртмәјә һазырлашыр. Дағларда ов заманы туфана дүшмүш Бәһрам шаһ гәсрин харабаларында сығынаҹаг тапыр.

Јарымгаранлыгда Бәһрамын көзләри өнүндә једди харигүл'адә көзәлин шәкли олан јарыучуг дивар чанланыр. Гәфләтән әсрарәнкиз бир ишыг Једди шәклин үзәринә дүшүр вә шәкилләр чанланыр. Гызлар Бәһрамын оашына доланырлар. Көзәлләри тутмаг үчүн әбәс сә'j көстәрән Бәһрам Вәзирин ону изләјән хидмәтчисини көрмүр. Хаинин бычағынын зәрбәсиндән Бәһрам јерә јыхылыр...

Дан јери сөкүлүр. Кәнч дөјүшчү Мәнзәр вә бачысы Аишә тәсадүфән гәсрин харабалыгларына кәлиб чыхырлар. Онлар ағыр јаралланмыш намә'лум овчуну көрүрләр. Бир гәдәр кәнарда Вәзирин кешикчиси нишаны олан, гатилин салыб итирдији бүрүнчәк онларын диггәтини чәлб едир.

БИРИНЧИ ПӘРДӘ

Биринчи шәкил

Аишә вә Мәнзәрин јашадыглары кичик ев. Гардаш вә бачынын гајғысы сајәсиндә ничат тапмыш Бәһрам өз тәзә достларына үрәкдән бағланмышдыр. Кәнчләр инчә рәгс едән Аишәјә бахыб фәрәһләнирләр. Мәнзәрлә зарафатјана тәкбәтәк вурушда Бәһрам галиб кәлир вә достлуг нишанәси олараг дөјүшчүјә өз кәмәрини бағышлајыр. Аишәнин көзәллијинә мәфтун олмуш шаһ бир анлыға зүмрә фәргини унудур. Кәндчи гызы да Бәһрама дәрин мәһәббәт һисси бәсләдијини кизләтмир...

Онларын дуети Мәнзәрин достларынын — дөјүшчүләрин кәлмәси илә кәсилир. Мәнзәр, онун ардынча да Бәһрам чидди дөјүшчү рәгси «Чәнки» ојнамаға башлајырлар. Дөјүшчүләр кәнч овчунун һөкмдар олдуғуну баша дүшүрләр. Мат галмыш Мәнзәр вә Аишә дә гонаға баш әјирләр. Бир көр онлар кими өлүмдән хилас етмиш вә өз евләриндә сахламышлар! Мәнзәр гатилин салыб итирдији бүрүнчәји вә хәнчәри бир дәлил кими Бәһрама верир. Бәһрам Вәзирин кешикчи дәстәсинин емблемини таныјыр. Шаһ өз тәзә достларынын евини тәләсик тәрк едир. Дөјүшчүләр дә онунла кедир. Аишә тәк галыр. Онун гәлбини тәлаш вә гүссә бүрүјүр: гыз шаһа вурулмушдур!

Икинчи шәкил

Сәнәткарларын ишләдији шәһәр мејданы. Мәнзәр вә Аишә шаһа суи-гәсд едилмәси барәдә достларына данышмаг үчүн бура кәлирләр. Халгын јолкөстәрәнләри олан сәнәткарлар Вәзирин өзбашыналыгындан гәзәбләнмишләр. Онлар халга зүлм едән гәддар мүстәбидлә мүбаризәјә һазырдырлар; бүтүн үмидләри Бәһрам шаһа олдуғу үчүн она садиг галачагларына анд ичирләр.

Вәзирин хидмәтчиләри гарға-гузғун кими чамаата шығыјыр вә габагларына чыхан һәр шеји мәһв едирләр. Онлар гызлары тутуб күчлә сараја апарыр, өз рәфигәләринин мүдафиәсинә галхмаг истәјән сәнәткарларын голларыны бурурлар. Һәбсә алынанлар ичәрисиндә Мәнзәр дә вардыр.

Үчүнчү шәкил

Чырагларын зәиф ишыг салдығы тутгун гара зал. Вәзир чамаата диван тутур. Аишә вә әсир гызлар Вәзирдән аман истәјирләр, сәнәткарлар гандаллардан азад олмаг үчүн әбәс сә'j көстәрирләр. Вәзир онларын истирабларына биканәдир.

Бирдән шеjпур сәсләри диванханаја долур. Кәлән Бәһрамдыр. Әсирләр үмидлә шеjпур сәсинә гулаг асырлар. Вәзир вәһимә ичәрисиндә дурухур: онун суи-гәсди баш тутмамышдыр, шаһ сағ-саламатдыр! Сарај хадиминин башына јени фикир кәлир. О, падшаһ либасыны чыхарыр, тачы мәхмәр јастығын

үзәринә гојур, гара өртүјә бүрүнәрәк гануни һөкмдарын габағына чыхмаға тәләсир.

Дөрдүнчү шәкил

Јенә дә шәһәр мејданы. Халг кәнч шаһа Вәзирин һакимијјәтини девирмәкдә көмәк етмәк үчүн сарајы һүчумла алмаға һазырдыр. Гәфләтән сарај дарвазалары тајбатај ачылыр. Сарај адамлары шаһы тәмтәрагла гаршыламаг үчүн чыхырлар. Вәзир һөкмдарын ајаглары алтына јыхыларағ, шаһын һакимијјәт нишанларыны Бәһрама тәгдим едир.

Шаһ суи-гәсд дәлили олан бычаг вә бүрүнчәји Вәзирә көстәрир. Вәзир дәрһал чыхыш јолу тапыр: о, әл-голу бағлы гатили шаһын ајаглары алтына јыхараг өз әли илә өлдүрүр. Сәнәткарлар Вәзири ифша етмәк үчүн әбәс сә'ј көстәрирләр. Бәһрам сарај хадиминин тәрәфини сахлајыр. Шаһ һакимијјәти тәзәдән әлә алдыгдан сонра силаһлы халгы јох, Вәзири өзүнә јахын билир. Кешикчи дәстәси рәијјәти говуб чыхарыр. Вәзирин рәгси шаһа заһири садиглик нүмајиш етдирир. Шаһы тәнтәнә илә сараја апарырлар. Вәзир јенидән әл-гол ачыр.

ИКИНЧИ ПӘРДӘ

Бешинчи шәкил

Тахт-тач залы. Тәлхәкләр вә һәрәмхана гызлары шаһы әјләндирирләр. Гәфләтән Аишә тәләсик ичәри кирир. О, шаһдан Мәнзәри вә јолдашларыны азадлыға бурахмағы хаһиш едир.

Мәһбуслары салона кәтирирләр. Бәһрам кечмиш достлуғунун наминә Мәнзәри динләмәјә һазырдыр. Мәнзәр шаһын үзүнә дејир ки, о, зүлмкардыр. Мәһбуслар да онун дедикләрини тәкрар едир. Аишә шаһла гардашыны барышдырмаға әбәс сә'ј көстәрир. Вәзирин вә сарај әјанларынын мәсләһәтинә гулаг асан шаһ сәнәткарлары е'дам етмәк, анчаг Мәнзәри багышламаг әмри верир.

Мәнзәр шаһла достлугдан имтина едәрәк Бәһрамын һәдиҹә вердији гуршағы һөкмдарын ајаглары алтына атыр. Гәзәбләнмиш шаһ низәни көтүрүб гијамчыны өз әли илә өлдүрмәк истәјәндә Аишә онун әлини тутур вә Мәнзәр сарајдан гачмаға мүвәффәг олур.

Алтынчы шәкил

Шаһы дөвләт ишләриндән узаглашдырмаг вә она олан тә'сирини даһа да артырмаг мәгсәдилә Вәзир једди көзәлин хәјалларыны сараја чағырыр. Көзәлләр бир-бир шаһын ајагларына дүшүр. Шаһ әсрарәнкиз көзәлләрин кәлишиндән шәнләнәрәк һәр шеји унудур. Вәзирин шадлығының һәдд-һүдуду јохдур: гој шаһ хәјали көзәлләрлә әјләнсин, һакимијјәт јенидән Вәзирин әлиндәдир.

ҮЧҮНЧҮ ПӘРДӘ

Једдинчи шәкил

Тарла. Қәндлиләр ишләјирләр, бол мәһсул онлары севиндирир. Тә'гибдән гачыб кизләнмиш Мәнзәр дә бурададыр. Вәзир вә онун әлалтылары кәләрәк гијамчынын әлә верилмәсини тәләб едирләр. Қәндлиләр бундан бојун гачырырлар. Вәзир гисас алмаг үчүн кәндлиләрин әкинләрини тапдаламаг әмри верир. Шаһ кәлир. Қәндлиләр шаһа јалварырлар ки, онлары Вәзирин өзбашыналығындан горусун.

Шаһ кәндлиләрин јалварышларына әһәмијјәт вермир. Бәһрам Аишәдә өзүнә гаршы мәһәббәт ојатмаг иддиасындадыр. Лакин Аишә Бәһрамы әдаләтсизликдә күнаһландырыр «Учугдур шәһәримин еви сәнин әлинлә. Қәндимин хырманы исә дәнсиз галыб сәнинлә»... Аишә дејир ки, о халгы ачлыға дүчар етмиш вә диләнчи көкүнә салмыш бир адамын ола билмәз. Гејзләнмиш шаһ Вәзирә бүтүн кәнди јерлә јексан етмәк әмри верир.

Аишә тәкдир. Нифрәт вә мәһәббәт һиссләри онун гәлбинә һаким кәсилмишдир.

Вәзир вә онун хидмәтчиләри азғынлашмыш һалда залиманә рәгс — виран гојмаг вә әдавәт рәгси ојнајырлар. Гәфләтән, башда Мәнзәр олмагла халгын једди сәнәткар елчиси онларын габағыны кәсир вә әдаләтли һөкмү јеринә јетирир.

Сәккизинчи шәкил

Јенә дә гәсрин харабалыглары. Бәһрам чәкдији изтираблары унутмаг үчүн бура кәлмишдир. Лакин онун дүшкүн гәлбинә көзәллик мәнзәрәси севинч кәтирмир. Көзәлләрин хәјаллары онун үчүн өз сеһрли гүввәсини итирмишдир, солғун көлкәләр шаһы нә севиндирир, нә дә она раһатлыг верир.

Илдырым зәрбәсиндән гәсрин диварлары учулур вә шаһын гаршысында једди көзәл әвәзинә, халгын једди елчиси дајаныр. Онлар Бәһрама әл ағачы вә чындыр палтар верәрәк, она өлкәдән кетмәји тәклиф едирләр.Шаһ, игтидарсыз гәзәб ичиндә вурнухур. О, бирдән Аишәни көрүр. Аишә Бәһрамы јенә дә әввәлки кими севдијини вә онунла өлкәдән бир јердә кетмәјә һазыр олдуғуну билдирмәјә кәлмишдир. Үмидсизләшмиш вә мәзлумлашмыш Бәһрам Аишәнин сәдагәтиндән вә мәһәббәтиндән мәмнун галыр. Лакин Аишә Бәһрамын башындан тачыны көтүрәндә шаһ һәддиндән артыг гәзәбләнир. Аишә хәнчәр зәрбәсиндән һәлак олур. Бәһрам дәли адамлар кими тача бахыб һәзз алыр. Бирдән о, өлүмчүл јаралы Аишәни көрүр. Ону горху вә пешманчылыг һисси бүрүјүр.

Чамаат: сәнәткарлар, Мәнзәр, кәндлиләр јығышырлар. Аишә гардашынын голлары үстүндә өлүр.

Чамаат ләјагәтсиз һөкмдардан үз дөндәрир. Бәһрам башыны ашағы салараг адамларын арасындан кечиб кечәнин гаранлығында јох олур.

КРАТКОЕ ЛИБРЕТТО

ПРОЛОГ

Ночь. Гроза. В развалинах старого замка мелькают силуэты Визиря и его слуг. Стремясь к власти, Визирь готовит убийство повелителя — молодого шаха Бахрама, которого ночная гроза застигла в горах во время охоты. Спасаясь от непогоды, Бахрам укрывается в развалинах замка.

В полумраке глазам Бахрама предстает полуразвалившаяся стена с портретами семи сказочных красавиц.

Внезапно таинственный свет озаряет все семь изображений, и они оживают. Легкими тенями движутся девушки вокруг Бахрама. В тщетном стремлении задержать прекрасные видения Бахрам не замечает подосланного Визирем слуги. Он падает, сраженный предательским ударом ножа...

Занимается утренняя заря. В развалины замка забрели молодой воин Мензер и его сестра Айша. Они находят тяжелораненого незнакомого охотника. Неподалеку от него валяется плащ со знаком стражи Визиря, оброненный убийцей.

ДЕЙСТВИЕ ПЕРВОЕ

Картина первая

Домик Айши и Мензера. Бахрам, спасенный заботами брата и сестры, искренне привязался к своим новым друзьям. Юноши любуются грациозным танцем Айши. В шуточном единоборстве с Мензером Бахрам выходит победителем и в знак дружбы дарит воину свой пояс.

Юный шах очарован красотой Айши и на мгновение забывает о сословных различиях. Глубоким чувством отвечает ему крестьянская девушка...

Их дуэт прерывается появлением воинов — друзей Мензера. Мензер, а за ним Бахрам вступают в энергичный воинственный танец «Джанги». Воины узнают в юном охотнике своего повелителя — шаха. Пораженные склоняются перед гостем Мензер и Айша. Так вот кого они спасли от смерти и приютили в своем доме!

Мензер передает Бахраму улики: плащ и кинжал, оброненные убийцей Бахрам узнает эмблему стражи Визиря. Стремительно покидает шах дом своих новых друзей. С ним уходят воины.

Айша остается одна. Смятение и печаль овладевают ее душой: она полюбила шаха!

Картина вторая

Городская площадь, где трудятся ремесленники. Сюда приходят Мензер и Айша, чтобы рассказать друзьям о покушении на шаха. Ремесленники — вожаки народа — возмущены произволом Визиря. Они готовы к борьбе с жестоким тираном, угнетающим страну, и клянутся в верности шаху Бахраму, на которого возлагают свои надежды и чаяния.

Как черные вороны, налетают на толпу слуги Визиря, сокрушая все на своем пути. Они ловят девушек, тащат их во дворец и скручивают руки ремесленникам, пытавшимся встать на защиту своих подруг. Среди схваченных и Мензер.

Картина третья

Мрачный черный зал с тускло горящими светильниками. Визирь творит суд и расправу. Тщетно молят его о пощаде Айша и пленные девушки, напрасно пытаются освободиться скованные цепью ремесленники. Визирь глух к их страданиям.

Вдруг трубный сигнал проникает под своды судилища: это Бахрам. Пленники прислушиваются с надеждой. В ужасе застыл Визирь: его заговор не удался, шах жив! Новый план созревает в голове царедворца: сброшена царская мантия, корона возложена на бархатную подушку, смиренный черный плащ окутал плечи узурпатора, — Визирь спешит навстречу законному правителю.

Картина четвертая

Вновь городская площадь. Народ готов идти на штурм дворца, чтобы помочь молодому шаху свергнуть власть Визиря. Неожиданно ворота распахиваются. Пышное шествие выступает навстречу шаху. Униженно припадая к стопам повелителя, вручает Визирь Бахраму знаки царской власти.

Шах предъявляет улики: нож и плащ. Визирь готов к ответу: он бросает к ногам шаха связанного убийцу и своей рукой убивает его. Напрасно ремесленники пытаются разоблачить Визиря. Бахрам становится на сторону царедворца. Теперь, когда власть снова в его руках, шах предпочитает иметь союзником Визиря, а не вооруженный народ. Стража оттесняет толпу простолюдинов. Пляска Визиря полна показной преданности. Шаха торжественно уносят во дворец. Визирь дает волю своей ярости...

ДЕЙСТВИЕ ВТОРОЕ

Картина пятая

Тронный зал. Скучающего шаха развлекают пляски шутов и гаремных девушек. Внезапно вбегает Айша. Она умоляет шаха освободить Мензера и его товарищей.

Узников вводят в зал. В память прежней дружбы Бахрам готов выслушать Мензера.

«Угнетенью конца — я не вижу в тебе», — бросает ему в лицо Мензер. Узники вторят ему.

Айша безуспешно пытается примирить шаха с братом. Вняв советам Визиря и придворных, шах приказывает казнить ремесленников, пощадив лишь Мензера.

Мензер отрекается от дружбы шаха, бросает к ногам Бахрама пояс, его подарок. Разгневанный шах готов собственноручно пронзить бунтовщика копьем, но Айша удерживает его руку, и Мензер успевает скрыться.

Картина шестая

Стремясь отвлечь шаха от государственных дел и упрочить свое влияние на него, Визирь вызывает видения семи красавиц. Одна за другой склоняются к ногам шаха прекрасные девушки, суля неведомые радости и забвение.

Визирь торжествует: пусть шах упивается призрачным блаженством — власть снова в его руках.

ДЕЙСТВИЕ ТРЕТЬЕ

Картина седьмая

Поле. Крестьяне трудятся, радуясь богатому урожаю. Здесь и скрывающийся Мензер. Визирь и его слуги требуют выдачи мятежника, народ отказывается это сделать. В отместку Визирь приказывает вытоптать крестьянские посевы.

Появляется шах. Народ обращается к нему, умоляя оградить от бесчинств Визиря. Шах глух к мольбам народа. Он ищет любви Айши, но девушка обвиняет Бахрама в несправедливости:

«Обрушил ты стены жилья горожан,
Ты вытряс зерно из колосьев дехкан»...

Никогда она не будет принадлежать тому, кто обрек народ на голод и нищету... В бешенстве Бахрам приказывает Визирю стереть с лица земли все селение.

Айша одна. Ненависть и любовь слились в ее душе.

Визирь и его стража пляшут в исступлении варварский танец — танец разрушения и злобы. Внезапно семь ремесленников, посланцев народа, во главе с Мензером предстают перед ним и вершат праведный суд.

Картина восьмая

Снова развалины замка. Бахрам ищет забвения от всех волнений, но опустошенную душу не утешает зрелище красоты. Видения утратили для него свою волшебную силу, блеклые тени не приносят ни радости, ни покоя.

Удар молнии разрушает стены замка, и вместо семи красавиц перед шахом возникают семь посланцев народа.

Они вручают Бахраму посох и рубище, предлагая покинуть страну. В бессильной ярости мечется шах. Неожиданно он видит перед собой Айшу. Она пришла сказать, что по-прежнему любит его, и готова разделить с ним изгнание. Разбитый и униженный, Бахрам готов принять преданность и любовь Айши. Однако, когда она снимает с его головы корону, вспышка ярости ослепляет его.

Удар кинжала обрывает жизнь Айши. Словно обезумев, Бахрам любуется короной. Вдруг он натыкается на тело Айши. Страх и раскаяние охватывают его душу. Собирается народ: ремесленники, Мензер, крестьяне. Айша умирает на руках брата.

Народ отворачивается от недостойного правителя.

Как прокаженный проходит Бахрам сквозь толпу и растворяется во мраке ночи.

МҮНДӘРИЧАТ

Прелуд 5

ПРОЛОГ

Интродуксија вә сәһнә 8
Једди портрет 10

БИРИНЧИ ПӘРДӘ

Биринчи шәкил

Аишәнин вариасијасы 18
Аишә илә Мәнзәрин ојун рәгси 21
Мәнзәр илә Бәһрамын күләшмә рәгси 24
Сәһнә вә адажио 26
Дөјүш рәгси 29
Сон сәһнә 34

Икинчи шәкил

Сәнәткарлар мејданы 37
Сәһнә 39
а) Рәфигәләрин рәгси 41
б) Мәнзәрин вариасијасы 42
в) Аишәнин вариасијасы 44
Сәнәткарларын рәгси 50
Сәһнә 53

Үчүнчү шәкил

Аишәнин рәгси 55
Вәзирин рәгси 58
Сәһнә 61

Дөрдүнчү шәкил

Сәһнә 62
Јүрүш 66
Сәһнә 69
Вәзирин рәгси . . . . .

ИКИНЧИ ПӘРДӘ

Бешинчи шәкил

Кириш вә тәлхәкләрин рәгси 72
Сарај рәггасәләринин рәгси 76
Аишә, Мәнзәр, Бәһрам вә күтләнин рәгси 78
Мәнзәрин вариасијасы вә сәһнә 81
Бәһрам вә Вәзирин сәһнәси 90

Алтынчы шәкил

Једди портрет 91
а) Һинд көзәли 92
б) Бизанс көзәли 93
в) Харәзм көзәли 95
г) Славјан көзәли 96
д) Мәғриб көзәли 98
е) Чин көзәли 101
ж) Иран көзәли («көзәлләр көзәли») 103
Валс 107

ҮЧҮНЧҮ ПӘРДӘ

Једдинчи шәкил

Рәгс 113
Сәһнә 116
Тапдаланыб әзилмәк рәгси 117
Сәһнә 120
Аишә вә Бәһрамын дуети 122
Вәзир вә онун әлалтыларынын рәгси 129

Сәккизинчи шәкил

Сәһнә 134
Једди сәнәткарла Бәһрамын сәһнәси 139
Адажио вә Аишәнин өлүм сәһнәси 143

СОДЕРЖАНИЕ

Прелюдия 5

Пролог

Интродукция и сцена 8
Семь портретов 10

ДЕЙСТВИЕ ПЕРВОЕ

Картина первая

Вариация Айши 18
Танец-игра Айши и Мензера 21
Танец-единоборство Мензера и Бахрама 24
Сцена и адажио 26
Воинственная пляска 29
Заключительная сцена 34

Картина вторая

Площадь ремесленников 37
Сцена
а) Танец подруг 39
б) Вариация Мензера 41
в) Вариация Айши 42
Танец ремесленников 44
Сцена 50

Картина третья

Танец Айши 53
Танец Визиря 55
Сцена 58

Картина четвертая

Сцена 61
Шествие 62
Сцена 66
Танец Визиря 69

ДЕЙСТВИЕ ВТОРОЕ

Картина пятая

Вступление и танец шутов 72
Танец дворцовых танцовщиц 76
Танец Айши, Мензера, Бахрама и всех присутствующих . 78
Вариация Мензера и сцена 81
Сцена Бахрама и Визиря 90

Картина шестая

Семь портретов 91
а) Индийская красавица 92
б) Византийская красавица 93
в) Хорезмская красавица 95
г) Славянская красавица 96
д) Магрибская красавица 98
е) Китайская красавица 101
ж) Иранская красавица («прекраснейшая из прекрасных») 103
Вальс 107

ДЕЙСТВИЕ ТРЕТЬЕ

Картина седьмая

Танец 113
Сцена 116
Танец вытаптывания 117
Сцена 120
Дуэт Айши и Бахрама 122
Пляска Визиря и его слуг 129

Картина восьмая

Сцена 134
Сцена семи ремесленников и Бахрама 139
Адажио и смерть Айши 143

85.247
Г21

Гарајев Гара

Г 21.

«Једди көзәл» балети. Клавир. Б. Ишыг, 1987.

Бөјүк Совет бәстәкары Гара Гарајевин даһи Низаминин ејниадлы поемасы әсасында јаратдығы бу көзәл ничи балет сәнәтинин гызыл фондуна дахил едилмишдир.

Нәшр мусиғили театрлар, хореографија мәктәбләри, балетмејстер, балет артистләри, дирижорлар вә һәмчинин нот китабханалары үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

5212030000
Г ——————— 55-86
М 654—87

85. 247

«Советский композитор» нәшријјаты, 1972.

© «Ишыг» нәшријјаты, 1987.

Редактору *Ш. Һүсејнова,*
Рәссамы *Һ. Һачыјев,*
Бәдии редактору *А. Жабин,*
Техники редактору *Е. Бағырова,*
Корректору *Р. Һејдәрова.*

Јығылмаға верилмиш 01. 07. 82. Чапа имзаланмыш 23. 12. 86. Кағыз форматы 60×90¹/₈. Офсет кағызы. Офсет чап үсулу. Физики чап вәрәги 20,0. Шәрти ч. в. 20,0. Учот-нәшр. вәрәги 22,1. Тиражы 500. Сифариш 282. Гијмәти 4 ман. 60 гәп.

Азәрбајчан ССР Дөвләт Нәшријјат, Полиграфија вә Китаб Тичарәти Ишләри Комитәси. «Ишыг» нәшријјаты. 370601, Бакы, Гоголь күчәси, 6.
26 Бакы комиссары адына мәтбәә. 370005, Бакы, Әли Бајрамов күчәси, 3.